

I. L'ECONOMIA A CATALUNYA

1. LA CONJUNTURA ECONÒMICA¹

L'Any 2008, el creixement real del PIB a Catalunya ha estat del 0,7%, molt inferior al 3,6% corresponent a l'any 2007. Aquesta forta desacceleració s'explica pel comportament de la demanda interna, que amb una disminució del 0,2% acaba fent una aportació del -0,1% al creixement del PIB. El fort retrocés de la demanda interna respon a la caiguda del consum de les llars (-0,3%) i de la formació bruta de capital, tant en béns d'equipament (-0,3%), com en béns de construcció (-4,6%). L'única partida de la demanda interna amb un comportament positiu ha estat el del consum de l'administració pública (4,7%) que, no obstant això, no ha estat suficient per tal de compensar el deteriorament dels altres components. La contracció de la demanda ha propiciat també una progressiva disminució de les importacions, superior a la de les exportacions, de manera que la demanda exterior ha acabat fent una contribució positiva, del 0,8%, al creixement de l'economia. Aquesta evolució ha permès reduir el dèficit comercial amb l'estranger que arrossegava l'economia catalana. Els sectors que més han contribuït a la correcció del desequilibri han estat els de consum de béns duradors, especialment els sectors de l'automoció, fabricació de maquinària i metal·lúrgia i productes metàl·lics, que han permès compensar el deteriorament del sector energètic, molt influït per l'encariment de les matèries primeres.

Aquesta evolució ha estat similar a la que ha experimentat l'economia espanyola en el seu conjunt. A la zona de l'euro la desacceleració ha afectat tant a la demanda interna com a la demanda exterior. No obstant això, on sí que Catalunya mostra una situació clarament anòmla és en l'evolució de l'atur, que ha experimentat un creixement molt elevat (com en el conjunt d'Espanya), i molt per sobre del que ho ha fet en altres economies de la zona de l'euro.

Per grans sectors d'activitat econòmica, la construcció, que arrossegava un sobredimensionament notable de l'oferta, i la indústria, han estat els que més han reduït el seu creixement durant l'any 2008 (-3,0% i -2,6% respectivament). Els creixement del sector serveis, malgrat s'ha situat en el 2,5% respecte de l'any 2007, ha mostrat una desacceleració progressiva a mesura que avançava l'any.

El turisme, una de les activitats del sector terciari més important, tant en termes d'ocupació com en termes d'aportació al saldo exterior, ha patit una reducció del nombre de viatgers respecte de l'any anterior (-1,1% en hotels i -3,9% en càmpings), disminució que de moment, i en termes mitjans per tot l'any, s'ha vist compensada per la despesa més gran que han fet els viatgers que han arribat a Catalunya.

El creixement de l'IPC ha estat del 4,1%, similar a la inflació en el conjunt de l'economia espanyola i 0,8 punts percentuals per sobre de la que s'ha registrat a la zona de l'euro. No obstant això la inflació ha estat més alta l'any 2008 que el 2007 en tots els casos, fortament determinada per l'evolució ascendent dels preus internacionals de l'energia i altres matèries primeres. Les pressions inflacionistes s'han produït en el primer semestre, mentre que a la segona meitat d'any els creixements interanuals dels preus han estat cada cop més baixos, fins a situar-se per sota del 2% el mes desembre. Tant en els registres de principis d'any com en els de la segona meitat, les pujades i les baixades dels preus s'expliquen sobretot per aquelles rúbriques més vinculades al preu dels carburants.

No obstant això, l'any 2008 el cost laboral hora ha crescut el 4%, que tot i que és una variació important ha estat inferior a la de 2007. Pel conjunt de l'economia espanyola el cost laboral hora ha augmentat el 5%, per sobre del que ho havia fet l'any anterior.

A Catalunya, en termes mensuals l'augment del cost laboral ha estat del 4,7%. No obstant això, les primeres estimacions de creixement del PIB han situat el creixement de la productivitat real en l'1,1%. Amb aquest

¹ Inclou preus, costos i productivitat.

registre, i amb un augment dels preus del 3,1%, els costos laborals unitaris reals haurien augmentat, però aquest augment no superaria el 0,5%.

2. INFRAESTRUCTURES

L'any 2008 s'ha pressupostat més que durant l'any 2007 en matèria d'infraestructures. Bona part d'aquesta quantitat pressupostada s'ha destinat a grans projectes, com la línia d'alta velocitat ferroviària, la línia 9 del metro de Barcelona, l'aeroport i el port de Barcelona.

Respecte als percentatges liquidats, destaca que durant l'any 2007 es van liquidar principalment les inversions pressupostades en infraestructures viàries, aeroportuàries i portuàries, mentre que el percentatge executat en infraestructures ferroviàries fou considerablement menor. En qualsevol cas, però, la inversió liquidada en infraestructures ferroviàries va representar gairebé el 50,0% del total liquidat.

Destaca la posada en funcionament de l'AVE Madrid-Barcelona, que ha presentat uns nivells de creixement considerables, al mateix temps que ha reduït els usuaris del pont aeri Madrid-Barcelona.

Pel que fa a l'ús de les infraestructures, destaca el descens en el trànsit viari i aeroportuari, així com un descens en l'ús dels ports. Per contra, destaca l'increment en l'ús del mode ferroviari, el que contrasta amb el menor percentatge d'execució esmentat anteriorment. La mala conjuntura econòmica hauria incidit en aquests resultats.

El major retrocés l'experimenten l'ús de les carreteres (amb descensos de 6,0-8,0%), mentre que l'ús dels aeroports es redueix el 5,3%, i el dels ports ho fa el 3,5% (en tones transportades. Com a únics increments, destaquen el del transport ferroviari de passatgers a la Regió Metropolitana de Barcelona, així com l'augment del nombre de creueristes al port de Barcelona, que augmenten de forma considerable (un 17,5%). Així mateix, augmenta el nombre de tones transportades en avió, si bé el volum transportat és poc significatiu.

Pel que fa a la resta d'infraestructures, s'observa un cert retard en la construcció de parcs eòlics respecte al previst en el Pla de l'energia 2006-2015, així com la instal·lació molt per sobre del previst de centrals d'aprofitament de l'energia solar fotovoltaica. També cal ressaltar els avenços en la interconnexió amb França, tant pel que fa a la xarxa elèctrica com al gas.

Finalment, entre les infraestructures hidràuliques, destaca la construcció del canal Segarra-Garrigues, així com la recuperació del nivell dels pantans de les conques internes.

3. SECTOR PÚBLIC

L'acció de les administracions públiques (AP) a Catalunya s'ha comportat de manera anticíclica, amb creixements de la despesa superiors als increments del PIB nominal català. En concret, el consum públic de les AP, amb un increment real del 4,7% respecte de 2007, explica el 93,5% del creixement del PIB de l'economia catalana, si bé en termes absoluts aporta 0,65 punts percentuals al creixement total del PIB, una aportació lleugerament inferior a la de 2007 i per sota de la mitjana d'aportació dels darrers quatre anys. No obstant això, malgrat aquesta aportació pot semblar no excessivament elevada, s'ha de tenir en compte que, per definició, no inclou les inversions del sector públic, el còmput de les quals fa augmentar de forma apreciable la contribució de les AP al creixement de l'economia.

L'acció de les AP a Catalunya, ordenada en termes quantitius, l'exerceixen la Generalitat de Catalunya, amb un pressupost de 34,7 milers de milions d'euros per al 2008; l'Administració de la Seguretat Social, a través del sistema de pensions i prestacions, amb una despesa executada a Catalunya l'any 2008 de 16,9 milers de milions d'euros; les administracions locals, amb uns pressupostos aprovats de 10,7 milers de mili-

ons d'euros l'any 2007²; i l'Administració general de l'Estat, principalment a través de les inversions estatals, que l'any 2008 té pressupostada una despesa de capital a Catalunya de 4,5 milers de milions d'euros, i la despesa en prestacions del Servei Públic d'Ocupació estatal que l'any 2008 ha significat una despesa executada de 3,6 milers de milions d'euros.

L'any 2008 la recaptació dels tributs estatals a Catalunya³ trenca amb el ritme expansiu dels tres darrers anys, i ascendeix a 40.634,1 milions d'euros, amb una reducció del 14,6%, gairebé 7.000 milions d'euros menys que el 2007. L'Agència Tributària Estatal estima⁴ que per al conjunt d'Espanya més del 70% de la caiguda en la recaptació té el seu origen en les rebaixes tributàries en l'IRPF, l'Impost de Societats i l'IVA, i el 30% restant en la pitjor evolució de les bases tributàries.

L'evolució de la recaptació tributària a Catalunya l'any 2008, amb una caiguda més accentuada de la imposició indirecte que de la directe, ha fet incrementar el pes dels impostos directes en la composició dels ingressos tributaris. Així, l'exercici 2008, el 57,1% d'aquests ingressos s'obtenen de la imposició directe, el 41,7% dels ingressos de la imposició indirecta, mentre que l'1% restants provenen de taxes i altres ingressos tributaris. Mentre que el pes de la recaptació dels tributs estatals de l'Administració central i la Generalitat sobre el PIB català s'ha reduït des del 22,8% l'exercici 2007 fins al 18,7% el 2008, i s'ha trencat amb l'increment progressiu de la recaptació per sobre de l'evolució del PIB català d'aquests darrers anys.

Els pressupostos de la Generalitat de Catalunya pel 2008, amb un import de 34.750 milions d'euros es van aprovar amb un creixement del 7,6% respecte els pressupostos aprovats de l'any 2007. Aquest creixement es manté per sobre de l'increment del PIB nominal de l'economia catalana pel 2008, del 3,7%.

L'augment dels pressupostos de 2.531 milions d'euros s'explica principalment pel creixement del 8,5% de les despeses corrents, i de l'increment del 17,0% de la despesa de capital (inversions reals i transferències de capital), mentre que es redueixen les despeses financeres previstes, principalment per la reducció en l'amortització de deute en euros i en divises.

L'augment de la despesa de personal en els pressupostos de 2008, del 9,4%, s'explica per una part per l'increment en la remuneració de personal per plaça pressupostada, que passa de 38.648,8 euros a 40.570,9 euros el 2008 (un increment del 5,0%), i per una altra per l'augment en el nombre de places pressupostades, que passen de 201.139 places a 209.545 places el 2008, amb un increment en termes homogenis del 3,1% respecte el 2007.

El projecte de pressupostos de 2008 manté una estructura relativament estable en les nou grans àrees de despesa, mantenint el mateix ordre de prioritats que en l'exercici 2007. Se'n pot destacar la pràctica estabilitat del pes relatiu de la despesa social (àrees 3 i 4), que amb un creixement del 8,2% passa del 52,1% al 52,3% del total de la despesa; el creixement per sobre de la mitjana de la despesa en les àrees de Producció de Béns Públics de Caràcter Econòmic (àrea 5) i de Serveis Públics Generals (àrea 4); i finalment, la reducció de la despesa de Deute Públic (àrea 9), amb una caiguda del 22,9%.

Els pressupostos de 2008 preveuen un creixement del 13,4% de la inversió real, fins assolir els 566,1 euros en termes per càpita. Per polítiques de despesa la inversió es concentra en un 51,1% en les polítiques de transport, educació i salut.

Pel que fa a l'execució de la inversió real el 2008 només es disposa de dades per l'àmbit institucional conformat pel subsector de la Generalitat⁵. Aquest àmbit institucional du a terme el 28% de tota la inversió consolidada del sector públic de la Generalitat, i ha executat inversions per valor de 1.284,3 milions d'euros l'any 2008, amb un grau d'execució del 100% respecte la inversió pressupostada per aquest mateix any.

Per finançar la despesa en els pressupostos de 2008 es preveia un increment dels recursos disponibles de 2.531,4 milions d'euros, amb una previsió d'increment en els impostos directes (especialment en els recursos derivats de l'IRPF), en les transferències corrents rebudes (principalment aquelles que provenen de l'Estat) i en els recursos provinents de l'alienació d'inversions reals. Aquests augments havien de permetre

² Darrera dada disponible

³ Recaptació tributària de l'Agència Estatal d'Administració Tributària, i de la Generalitat de Catalunya.

⁴ Vegeu *Informe mensual de recaudación tributaria. Diciembre 2008*. Agència Estatal d'Administració Tributària.

⁵ No es disposa de les dades d'inversió liquidada pel 2008 dels subsectors Servei Català de la Salut i Entitats Gestores dels Serveis Socials; entitats autònomes administratives; entitats comercials i financeres; entitats de dret públic; societats mercantils; i consorcis i fundacions.

compensar, amb escreix, la reducció en la previsió d'ingressos obtinguts a través de la imposició indirecta (principalment per la caiguda de la recaptació en l'Impost de transmissions patrimonials i actes jurídics documentats); i la reducció dels ingressos derivats del recurs a l'endeutament.

En relació amb els darrers tres anys, 2005-2007, dins d'una relativa estabilitat estructural, això significava la pèrdua de pes relatiu del recurs a l'endeutament com a font d'ingrés.

Així mateix, aquests pressupostos preveïen una aportació de 22.402,5 milions d'euros dels ingressos derivats del model de finançament autonòmic, que signifiquen 3.042 euros per habitant a Catalunya.

Aquestes previsions no s'han acomplert i en termes de drets liquidats el sistema de finançament autonòmic ha aportat 19.638,5 milions d'euros el 2008, un 12% menys d'allò que s'havia pressupostat.

Aquests ingressos més baixos dels previstos responen, principalment, a l'evolució de l'impost de transmissions patrimonials i actes jurídics documentats que ha recaptat 2.087,5 milions d'euros menys dels previstos.

La caiguda dels recursos del model de finançament l'any 2008 també es posa de manifest en l'evolució en termes per càpita. L'any 2008 s'han ingressat 2.666,8 euros per habitant, el 3,9% menys que el 2007.

L'evolució de la despesa i els ingressos liquidats en l'exercici 2008 ha tingut com a conseqüència un increment molt important del dèficit de la Generalitat (mesurat en termes SEC-95 base 2000) que se situa en 4.862 milions d'euros, es multiplica pràcticament per quatre en relació amb l'exercici 2007, i significa el 2,38% del PIB de Catalunya, i el 0,44% del PIB d'Espanya. Necessitat de finançament que no només ha hagut de cobrir les necessitats derivades d'operacions de capital (per cobrir l'esforç inversor), si no també per cobrir un desestalvi per operacions corrents.

Pel que fa al compliment del Pla de sanejament 2005-2008, que mesura el dèficit en termes SEC-95 base 1995, el Govern de la Generalitat podia presentar per l'exercici 2008, i d'acord amb el programa d'inversions productives elaborat a l'empara de la legislació d'estabilitat pressupostària, com a màxim un dèficit que signifiqués el 0,25% del PIB de l'economia catalana. D'acord amb les primeres estimacions del PIB de Catalunya de la CRE pel 2008 aquest dèficit es podia situar al voltant del 510 milions d'euros. Tot i no disposar de dades del càlcul dèficit en termes SEC-95 base 1995 per al 2008, sembla evident que aquest objectiu no s'haurà assolit en cap cas.

Així, l'endeutament total de la Generalitat és de 27.902,7 milions d'euros, el 13,7% del PIB de l'economia catalana, amb un increment de 5.774,20 milions d'euros, el 26,7% més que l'exercici 2007.

En tot cas, l'endeutament financer⁶ de la Generalitat ha incrementat el 2008⁷ en 4.861,2 milions d'euros, fins als 24.908,5 milions d'euros. Aquest increment triplica l'augment experimentat en l'exercici 2007, que va ser de 1.459,8 milions d'euros. D'aquesta manera, l'any 2008 augmenta el pes de l'endeutament financer sobre el PIB fins al 12,2%.

Pel que fa a l'endeutament acumulat amb altres instruments financers, modalitats d'endeutament que segons compromís del govern haurien de tendir a disminuir en contraposició a les modalitats estrictament financeres, en l'exercici 2008 experimenta un increment del 38,3%, 948 milions d'euros més que el 2007, i acumula 3.424 milions d'euros. Així, el pes d'aquestes modalitats d'endeutament sobre el total d'endeutament, després de tres anys de successives reduccions, torna a incrementar fins al 12,3% del total d'endeutament, encara però per sota del 16,7% que representaven l'any 2004.

Finalment, quant a l'acció del sector públic a Catalunya a través de les despeses d'inversió dels pressupostos estatals, l'any 2008 Catalunya té pressupostats 3.727,8 milions, amb un increment del 26% respecte de 2007. Aquesta dada significa el 15,1 % del total de la inversió regionalitzada, i manté, des de l'any 2005, a Catalunya com a la segona CCAA receptora en termes absoluts després d'Andalusia. La inversió real regionalitzada a Catalunya significa una despesa de 506 euros per càpita, amb un increment del 23,4% respecte de l'any 2007 i que situa a Catalunya en la posició onzena entre les CA, rebent el 5,6% menys que la mitjana per càpita espanyola.

⁶ No inclou els altres instruments d'endeutament com els censos, "confirming", pagament a tercers, titulització, i crèdits ICF/ICCA.

⁷ Dades a 31 de desembre de 2008.

En previsió del compliment de la disposició addicional tercera del nou Estatut d'Autonomia de Catalunya, l'Acord del Grup de Treball de Metodologia per a Determinar el Compliment de la Disposició Addicional Tercera de l'Estatut d'Autonomia de Catalunya, de 28 de gener de 2008, estableix que la quantitat que s'ha de destinar des de l'Estat per finançar inversions en infraestructures a Catalunya és de 4.507 milions d'euros, quantitat que a més de les inversions reals, els 3.727,8 milions d'euros, també computa les transferències de capital i altres conceptes. Tenint en compte aquest concepte més ampli, la despesa de capital per càpita prevista en els pressupostos de l'Estat pel 2008 a Catalunya és de 612 euros per habitant, xifra que és el 14% superior a la mitjana d'inversió real regionalitzada per càpita del conjunt d'Espanya.

4. ECONOMIA SOCIAL

L'any 2008 hi ha 4.056 cooperatives i 5.519 societats laborals actives a Catalunya. D'aquestes, 99 cooperatives i 199 societats laborals s'han creat al llarg de l'any, mentre que s'han dissolt 2 societats laborals i 812 cooperatives (725 de les quals han estat desqualificades per no adaptar els seus estatuts a la Llei 18/2002).

Tot i que cada any es creen més societats que no es dissolen, l'alentiment del ritme de creació de noves societats és una tendència ja consolidada i comentada en anteriors edicions d'aquesta Memòria. És a dir, cada any el nombre de societats (tant cooperatives com laborals) de nova creació és inferior al registrat l'any anterior. Ara bé, aquesta situació pot canviar en l'actual context de crisi econòmica, tenint en compte la concepció tradicional que considera que les formules de l'economia social són un bon "refugi" en una situació com l'actual. Les dades relatives a l'any 2009 poden confirmar aquest fet.

El comerç, l'hoteleria i la restauració és, igual que l'any 2007, la branca d'activitat que concentra un major nombre de noves societats cooperatives i laborals. Els serveis a la comunitat, que l'any passat van presentar un augment significatiu, mantenen la seva importància (tot i disminuir lleugerament), amb 22 noves cooperatives (que representen el 20,7% del total de cooperatives de nova creació) i també 22 noves societats laborals (que suposen l'11,1% de les societats creades el 2008). La importància que han adquirit aquests serveis segurament ve motivada pels canvis socials i demogràfics i pel desenvolupament de la Llei 12/2007, d'11 d'octubre, de serveis socials i al Llei 39/2006, de 14 de desembre, de promoció de l'autonomia personal i atenció a les persones en situació de dependència.

D'altra banda, la població ocupada a l'economia social a Catalunya ascendeix fins les 50.611 el quart trimestre de l'any 2008, el 4,9% menys que l'any anterior. El 81,4% d'aquestes persones treballen en una cooperativa, mentre que el 18,6% restant, en una societat laboral. Respecte l'any anterior, les societats laborals perden ocupació amb una major intensitat que les cooperatives, atès que en les primeres l'ocupació davalla el 13,1% mentre que en les segones ho fa el 2,7%.

En ambdós casos i igual que en el mercat de treball en general, la construcció registra les principals davallades de l'ocupació (el 21,5% en les cooperatives i el 25,5% en les societats laborals), si bé en la indústria l'ocupació de les cooperatives creix (l'1,6%) mentre que si davalla la de les societats laborals (l'11,9%).

Tot i que el nombre de noves societats de l'economia social creix en el comerç, l'hoteleria i la restauració, la població ocupada davalla en aquest sector, tant en les cooperatives (el 6,6%) com en les societats laborals (el 8,7%). En canvi, la població ocupada en les cooperatives de la branca de serveis a la comunitat creix (el 3,9%), però davalla el nombre de noves societats dedicades a aquesta activitat, tot i mantenir la seva importància relativa sobre el total, com ja s'ha comentat. En tot cas, la dada positiva a ressaltar és l'increment de l'ocupació de les cooperatives dedicades a aquests serveis, que es presenten com una oportunitat de creació d'ocupació.

II. SOCIETAT DEL CONEIXEMENT

1. CONTEXT

La situació de desacceleració econòmica que travessa l'economia mundial l'any 2008 accentua la convicció dels agents econòmics i socials i de les institucions polítiques i acadèmiques en la capacitat de la societat del coneixement per contribuir al progrés econòmic i social de les persones.

La Unió Europea ha seguit impulsant actuacions per enfortir la recerca i la innovació. Un fet important és la creació de l'Institut Europeu d'Innovació i Tecnologia. També és interessant mencionar el dictamen del Comitè Econòmic i Social Europeu sobre el "Llibre Verd – L'Espai Europeu d'Investigació: noves perspectives" en el qual recomana que aquest Espai Europeu d'Investigació es complementi amb un Espai Europeu del Coneixement.

Els EUA i el Japó també segueixen apostant per la recerca tal com ho demostra el creixement de les despeses i del personal en recerca per sobre del creixement del PIB i de l'ocupació de l'economia. Espanya i Catalunya segueixen la tendència d'aquests líders tecnològics.

A nivell estatal el 2008 és el primer any de vigència del Pla Nacional d'Investigació Científica, Desenvolupament i Innovació Tecnològica 2008-2011, el qual es va comentar en l'anterior edició d'aquesta Memòria.

A Catalunya, el 21 d'octubre de 2008, el Govern de la Generalitat aprova el Pacte Nacional per a la Recerca i la Innovació (PNRI), un full de ruta consensuat amb les universitats, els agents econòmics i socials i els partits polítics, que té per objectiu situar Catalunya, l'any 2020, com a pol internacional de referència en aquests àmbits.

Un segon esdeveniment rellevant en l'àmbit català és la renovació de l'Acord estratègic per a la internacionalització, la qualitat de l'ocupació i la competitivitat de l'economia catalana 2008-2011, el dia 7 de juny, per part de la Generalitat, les patronals i els sindicats.

Referent a les TIC, *Internet World Stats* ha xifrat el nombre d'usuaris d'Internet a nivell mundial en 1.574,3 milions de persones i ha estimat un creixement mitjà anual acumulatiu del 20,2% per al període 2000-2008. Pel que fa a Catalunya, el creixement del nombre d'internautes catalans ha estat del 15,43% l'any 2008 però aquesta dada no es pot interpretar de forma negativa tenint en compte que el percentatge del nombre d'usuaris d'Internet sobre el total de la població és molt superior a Catalunya (47,9%) que al món (23,5%).

2. L'ESTAT DE L'ARDI

La situació de l'ARDI, amb les dades de l'any 2007, presenta aspectes positius i negatius. Entre els primers destaca el creixement de l'activitat de recerca de l'Administració pública i el dinamisme de les Pimes en innovació. Entre els segons sobresurt la dificultat d'assolir les fites de l'Acord estratègic en termes de despeses totals en RD sobre el PIB a causa, principalment, del dèbil creixement de les despeses del sector privat en recerca. Un altre aspecte negatiu és la reducció de les despeses en innovació de les grans empreses.

Les despeses internes en RD de Catalunya l'any 2007 són de 2.908,7 milions d'euros, creixen l'11,3% respecte de l'any 2006 i representen el 21,8% de les despeses en RD d'Espanya. Pel que fa al personal ocupat en activitats d'RD, aquest és de 43.037 persones, creix el 5,3% respecte de l'any 2006 i representa el 21,4% del personal en RD de l'Estat espanyol. La situació descrita implica mantenir la tendència de creixement des de l'any 2003.

Les despeses internes en RD s'han situat en l'1,48% del PIB i han augmentat 0,06 punts percentuals respecte del registre de l'any anterior. El sector privat ha disminuït la participació en l'execució de les despeses en recerca en 2,2 punts percentuals, que s'han repartit entre l'Administració pública (1,8 punts percentuals) i l'ensenyament superior (0,4 punts percentuals).

Per assolir la fita de l'Acord estratègic per a l'any 2008, referent al pes de les despeses internes en recerca sobre el PIB, que és de l'1,67%, aquestes haurien de créixer el 17,2%; creixement elevat que no es dona des de l'any 2002.

Entre els anys 2003 i 2007, Catalunya s'està aproximant als nivells més alts de despesa interna en RD sobre el PIB de la UE, els EUA i Japó. Espanya, també. De tota manera, aquesta aproximació és molt lenta i les distàncies amb els països capdavaners són encara molt importants.

Les despeses internes i el personal en recerca del sector privat, amb uns creixements del 7,5% i del 5,3% respectivament, han alentit els ritmes de creixement de l'any precedent. El creixement de les despeses internes en recerca ha estat inferior al del total de les despeses. En termes absoluts, les despeses internes en RD se situen en 1.833.011 milers d'euros i el personal ocupat en activitats de recerca se situa en 22.928. L'alentiment de l'activitat de recerca del sector privat ha provocat una pèrdua de pes del sector a Espanya.

Les despeses en innovació de les empreses són de 3.926.940 milers d'euros, augmenten el 10,9% respecte de l'any 2006 i representen el 21,7% de les despeses en innovació de les empreses espanyoles. El creixement d'aquestes despeses ha estat molt desigual segons la grandària de les empreses. Així, les despeses en innovació de les Pimes han crescut el 32,9% mentre que les despeses de les empreses grans han disminuït el 2,2%, culminant un període de forta desacceleració que comença el 2004 (data a partir de la qual es disposa d'informació).

Les patents d'origen català sol·licitades a l'OEPM són 755, 42 més que l'any precedent 2007 i representen el 20% de totes les sol·licituds. Aquest percentatge va assolir el valor màxim de la sèrie analitzada l'any 2004, que va ser del 24% sobre el total de les sol·licituds. El nombre de patents presentades pels no residents (184) és inferior al nombre de patents presentades per Catalunya.

Les despeses internes en RD de l'Administració pública són de 398.336 milers d'euros, fet que comporta un importantíssim creixement del 27,9% respecte de l'any 2006. Aquestes despeses representen el 17% de les despeses en RD de l'Administració pública espanyola. Pel que fa al personal ocupat en activitats de recerca a l'Administració pública, aquest és de 6.305, augmenta el 13,7% respecte de l'any 2006 i representa el 16,6% del personal recíproc a Espanya. El 54,3% del personal en RD són dones i el 65,4% és personal investigador.

La despesa en activitats de recerca i innovació de la Generalitat de Catalunya és de 759.855,4 milers d'euros, creix el 13% respecte de l'any 2006 i representa el 3,5% del pressupost total de la Generalitat. Els departaments que executen més despesa en RDI són el d'Innovació, universitats i empresa (68,4%) i el de Salut (19,5%).

Les despeses internes en RD de l'ensenyament superior són de 677.379 milers d'euros, creixen el 13,3% respecte de l'any 2006 i representen el 19,3% de les despeses recíproques a Espanya. Les despeses en recerca del sector han crescut a una taxa semblant a la del total de les despeses internes en RD. Pel que fa al personal ocupat en RD, aquest és de 13.805, creix l'1,8% respecte de l'any 2006 i representa el 18,4% del personal recíproc a Espanya. El creixement del personal en RD del sector és inferior al creixement de tot el personal ocupat en RD a Catalunya. El 46,1% del personal en RD de l'ensenyament superior són dones i el 76,7% és personal investigador.

S'observa que la participació catalana en la producció científica d'Espanya és del 25,54%, en la producció científica de la UE és del 2,5% i en la del món és del 0,87%. La participació catalana en la producció científica de totes les zones estudiades ha crescut entre els anys 1996 i 2006. Aquestes participacions també es poden considerar satisfactòries perquè són superiors a la participació catalana en la població de les zones de referència (Espanya, 15,87%; UE-15, 1,78%; Món, 0,11%).

3. BALANÇA COMERCIAL TECNOLÒGICA

El dèficit comercial de productes industrials disminueix l'any 2008 respecte de l'any precedent i se situa en 17.897,3 milions d'euros, el dèficit més baix de la sèrie analitzada. En termes relatius, el dèficit passa de representar l'11% del PIB l'any 2007 al 8,3% de l'any 2008. Aquesta millora del saldo comercial no es donava a l'economia catalana des de l'any 2001. Totes les partides del dèficit per contingut tecnològic han millorat.

4. LES TECNOLOGIES DE LA INFORMACIÓ I LA COMUNICACIÓ (TIC)

La visió global de les TIC a Catalunya és força positiva. Els nivells d'equipament i ús de les TIC de les llars i de les empreses catalanes no té res a envejar de la UE-27. Tan sols algunes ombres es poden identificar en relació amb l'ús de la Intranet a les empreses i del comerç electrònic per motius particulars.

S'observa que a Catalunya la tecnologia més estesa és el telèfon mòbil, que està present en el 94,2% de les llars. La tecnologia que més creix en el darrer any és l'accés a Internet, que guanya 8,8 punts percentuals respecte del registre de l'any 2007 i se situa en el 60,1%. Atenent a les dades analitzades, l'equipament TIC de les llars de Catalunya supera el d'Espanya. En canvi, la posició de Catalunya respecte de l'equipament TIC de les llars de la UE-27 es pot considerar similar.

A Catalunya les persones que han utilitzat Internet almenys un cop per setmana en els darrers tres mesos són 3.246.331 i creixen el 18,80% respecte de l'any 2007. La participació d'aquestes persones sobre les recíproques a Espanya passa del 18,21% al 19,13% del 2007 al 2008.

S'aprecia que els homes utilitzen Internet (almenys un cop per setmana en els darrers tres mesos) més que les dones en les tres zones analitzades. A Catalunya el percentatge corresponent als homes és del 62,1% i el de les dones és del 56,0%.

Atenent a l'edat, es comprova que l'ús d'Internet disminueix a mesura que augmenta l'edat, per a totes les àrees analitzades. A Catalunya, el 88,6% dels joves de 16 a 24 anys utilitzen Internet (almenys un cop per setmana en els darrers tres mesos), mentre que els grans de 65 a 74 anys ho fan el 17,4%. Però s'aprecia una esquadra tecnològica a partir dels 55 anys tenint en compte la forta disminució de l'accés a Internet entre les persones del tram d'edat de 45 a 54 anys (57,0%) i les de 55 a 64 anys (24,0%). Aquesta esquadra no es dona de manera tan pronunciada a la UE-27.

Els serveis d'Internet més utilitzats per motius particulars en els darrers tres mesos són el correu electrònic (87,9% dels casos) i la cerca d'informació sobre béns i serveis (87,3%), seguits dels serveis relacionats amb els viatges i l'allotjament (64,7%) i, en darreres posicions, la banca (40,6%) i la lectura o descàrrega de diaris i revistes (39,3%).

Les tecnologies de la informació i la comunicació més utilitzades per les empreses catalanes són l'ordinador (98,1% dels casos) i Internet (96,3%), seguides de la pàgina web (63,3%) i, en posicions més distanciadades, Intranet (23,0%) i les xarxes externes (18,5%). L'equipament TIC de les empreses catalanes és lleugerament superior al d'Espanya. En canvi, la comparació amb la UE-27 revela que les empreses d'aquesta zona tenen un equipament significativament més elevat en l'accés a Intranet (29,0%). Pel que fa a les empreses de menys de 10 assalariats s'observa una bona evolució 2007-2008 en l'ús de les TIC analitzades, a excepció de la disponibilitat de pàgines web, que pràcticament es manté en els nivells de l'any 2007.

La comunicació per Internet de les persones amb les administracions públiques es concentra en la cerca d'informació de pàgines web (el 51,5% de les persones connectades en els darrers tres mesos es va relacionar amb l'Administració per aquest motiu), seguida amb menys protagonisme per la descàrrega de formularis oficials (que implica el 23,9% de les persones connectades) i la tramesa d'aquests formularis complimentats (que implica el 18,6% de les persones connectades). Pel que fa les empreses, s'aprecia que aquestes interactuen electrònicament amb les administracions públiques amb una intensitat superior a la de les persones.

El propòsit més estès d'ús d'Internet per motius d'educació i formació és la cerca d'informació, que implica el 51,6% de les persones connectades en els darrers tres mesos. La consulta a Internet amb el propòsit d'aprendre és la segona modalitat d'e-aprenentatge, que implica el 43,4% de les persones connectades. Segueix el propòsit de formació d'empleats, que abasta el 29,8% del total de l'ocupació. Finalment, el motiu menys freqüent d'e-aprenentatge és la realització d'algun curs per Internet, que només aplega el 8,9% de les persones connectades.

L'ús d'Internet per cercar informació sobre temes de salut implica el 43,0% de les persones connectades a Internet en els darrers tres mesos i creix respecte del 2007 en 5,3 punts percentuals. Aquest percentatge és similar al d'Espanya i lleugerament inferior al de la UE-27.

Les persones que han utilitzat Internet en els darrers tres mesos per comprar béns i serveis representen el 25,3% del total de les persones connectades mentre que la proporció de persones que venen per Internet és del 6,4% del total. Aquests percentatges són inferiors als de l'any 2007. La situació a Catalunya és similar a la d'Espanya però en relació amb la UE-27, les persones que compren per Internet són poques, en termes relatius, ja que a la UE-27 representen el 41,0% del total de les persones connectades.

Referent a les empreses, un dels indicadors de comerç electrònic que s'utilitza és el volum de negoci de la venda per Internet. A Catalunya les vendes per Internet representaven l'any 2007 el 5,1% de tota la facturació i havien crescut lleugerament respecte de l'any 2006. El valor de l'indicador a Catalunya era inferior al d'Espanya (6,2%) i superior al de la UE-27 (4,2%). De totes formes, aquest indicador revela només una part del volum de negoci del comerç electrònic ja que aquest es compon del comerç per Internet i del comerç realitzat a través de xarxes electròniques diferents d'Internet.

Els productes més adquirits per Internet són els viatges, que impliquen el 63,6% de les persones que han comprat en els darrers dotze mesos, i les entrades d'espectacles, que abasten el 37,0% de les persones.

Les empreses que disposen de banda ampla a Catalunya representen el 95% del total d'empreses que tenen 10 assalariats o més; és a dir, l'equipament és gairebé universal. Igual com passa amb les llars, les empreses catalanes estan millor equipades en aquesta tecnologia que les empreses espanyoles, el 92,1% de les quals tenen connexió a banda ampla, i que les empreses de la UE-27, el 81% de les quals en disposa.

S'aprecia que a Catalunya l'ocupació del sector manufacturer productor de TIC representa l'any 2006 el 0,24% de l'ocupació de l'economia. Aquest percentatge només supera el de Grècia (que és del 0,14%) ja que la resta de països analitzats tenen uns pesos superiors als de Catalunya, que van des del 0,26% de Portugal fins a l'1,63% de Japó. També s'observa que, malgrat la rellevància de la producció d'aquests sectors per al conjunt de l'economia, la seva importància relativa en termes d'ocupació ha disminuït per a totes les zones objecte d'estudi en el període analitzat, amb l'excepció d'Eslovàquia.

S'aprecia una evolució del sector serveis productor de TIC del 2005 al 2006 menys expansiva que la del conjunt de l'economia pel que fa al creixement del valor afegit brut, l'ocupació i la productivitat. Per aquest motiu, la seva importància relativa cau en termes de VAB, que passa del 2,90% (any 2005) al 2,78% (any 2006) sobre el total de l'economia, i cau en termes d'ocupació, que passa del 2,22% (2005) al 2,19% (2006). La productivitat del sector segueix sent superior a la mitjana del conjunt de l'economia, que representa el 127% d'aquesta mitjana, però perd 3,7 punts percentuals respecte de l'any 2005.

Pel que fa al pes del sector terciari productor de TIC en termes d'ocupació sobre el total d'ocupació de l'economia, s'observa a Catalunya una disminució des del 2,42% de l'any 2003 fins el 2,19% de l'any 2006. El pes que té aquest sector a Catalunya supera el de Portugal (1,31%), Grècia (1,60%), Espanya (1,90%) i Irlanda (1,95%) però és inferior al que té en les demés economies analitzades, que va des del 2,33% d'Eslovàquia fins el 3,70% de Finlàndia. La disminució de la importància relativa del sector en termes d'ocupació és un fenomen que també es dona a Finlàndia, França, Bèlgica, Itàlia, Àustria, Irlanda i Espanya.

III. MERCAT DE TREBALL

1. ANÀLISI DEL MERCAT DE TREBALL

L'any 2008 ha estat marcat per l'increment de l'atur. La taxa d'atur ha finalitzat l'any en l'11,9% de la població activa i l'ocupació s'ha reduït el 4,3% entre els quarts trimestre de 2007 i 2008, especialment de persones que estaven ocupades amb contracte temporal i en major mesura a la construcció i a la indústria. En aquest escenari, en el quart trimestre de 2008 la taxa d'ocupació a Catalunya s'ha situat en el 68,8%.

Els col·lectius més afectats per la recessió econòmica han estat, per aquest ordre, els joves, els homes i les persones amb nacionalitat estrangera. Per qualificació, els treballadors/res qualificats/des manuals i els no qualificats han estat els que han patit en major mesura l'ajust econòmic. En canvi, destaquen els bons resultats de les dones i les persones majors de 55 anys, dos col·lectius concentrats en els sectors on la crisi s'ha deixat notar amb menys virulència durant el 2008.

La destrucció de llocs de treball temporals ha provocat una reducció significativa de la temporalitat, fins a situar-se al 19,4% el quart trimestre de 2008, 4,0 punts percentuals menys que a finals de l'any 2007. En canvi, el treball a temps parcial es manté en proporcions similars a les que presentava el 2007, amb un 12,0% de la població ocupada a temps parcial.

La mala situació econòmica ha frenat part del flux migratori, el que ha provocat un menor increment de la població en edat de treballar, si bé aquest creixement es manté en xifres positives del 0,4% a finals del 2008. Així mateix, la pèrdua de llocs de treball no ha afectat al creixement de la població activa, que creix en paral·lel a la població, però per sobre d'aquesta. Aquest creixement fa que la taxa d'activitat arribi fins al 78,2% a finals de l'any 2008, la taxa més elevada a Catalunya des de que s'elabora l'EPA. Part d'aquest creixement en l'activitat estaria motivat per l'ocupació addicional, generada per la població que viu en llars on un dels membres perd la feina, i per suplir-lo, membres inactius passen a buscar feina.

En aquest sentit, destaca l'empitjorament que l'atur ha comportat en l'ocupació a les llars, on el percentatge de llars sense cap individu actiu ocupat ha crescut considerablement, al temps que han baixat el percentatge de famílies amb tots els actius ocupats (del 89,2% al 81,4%).

Per últim, destacar que les pèrdues de llocs de treball es concentren especialment entre els assalariats que treballaven al sector privat, el que fa créixer lleugerament el pes del sector públic al mercat de treball.

2. POLÍTIQUES D'OCUPACIÓ

2.1 Novetats normatives

Enguany s'han aprovat diverses mesures per fer front als efectes de la crisi econòmica sobre l'ocupació, l'eficàcia de les quals s'hauria de fer notar l'any 2009.

En l'àmbit de la Unió Europea s'ha aprovat el Pla europeu de recuperació econòmica, que ha de servir de marc coherent per les mesures a adoptar tant en l'àmbit comunitari com en el dels Estats membres.

En l'àmbit estatal les mesures es presenten sota la denominació de Pla espanyol per l'estímul de l'economia i l'ocupació (Pla E) i tenen per objectiu afavorir el manteniment i la creació de llocs de treball; donar suport a les empreses per reactivar l'economia i reforçar la protecció a les persones aturades.

D'entre les mesures agrupades dins el Pla E destaquen les mesures directes d'impuls a la creació d'ocupació a través del Fons estatal d'inversió local i del Fons especial per la dinamització de l'economia i

l'ocupació; les bonificacions per la contractació indefinida de persones aturades amb càrregues familiars; l'elevació de la capitalització de les prestacions d'atur per fomentar l'ocupació autònoma i el Pla extraordinari de mesures d'orientació, formació professional i inserció laboral.

Tot i que no s'ha integrat expressament dins el Pla E, enguany s'ha establert també una modalitat de pagament anticipat i acumulat de la prestació contributiva per atur en favor de les persones estrangeres no comunitàries que tornin voluntàriament als seus països d'origens.

En l'àmbit de Catalunya cal destacar la revisió i nou impuls de l'Acord estratègic per la internacionalització, la qualitat de l'ocupació i la competitivitat de l'economia catalana que té per objectiu, pel període 2008-2011, redefinir els continguts de l'acord signat el 2005, actualitzant, eliminant o creant noves mesures que s'ajustin al context actual.

Així mateix, d'ençà del mes d'abril, s'han adoptat un conjunt de mesures entre les quals diverses són relatives a les polítiques actives d'ocupació i posen l'èmfasi en reforçar les actuacions formatives d'impacte a curt termini en la requalificació dels aturats, i especialment dels procedents dels sectors més afectats, orientant la formació envers aquelles ocupacions pertanyents als sectors amb capacitat de creació de llocs de treball a Catalunya a curt i mitjà termini.

Així mateix, s'acorda impulsar la formació, l'orientació personalitzada i les mesures d'inserció, sobretot per les persones en zones amb majors desequilibris del mercat laboral, especialment els barris acollits al projecte "Treball als Barris" i les comarques amb programes de reactivació econòmica.

Entre aquestes mesures, i en compliment de la mesura 88 de l'Acord estratègic, es posa en funcionament un Protocol d'actuació per prevenir, anticipar i reduir l'impacte de les reestructuracions i tancaments d'empreses a Catalunya, que ha estat acordat amb Foment del Treball, Pimec, Comissions Obreres i Unió General de Treballadors en el marc del diàleg social i té per objectiu aportar solucions concretes que contribueixin a fer que el teixit productiu català surti enfortit de la situació actual així com a reduir l'impacte sobre els treballadors i treballadores.

S'acorda també un pla de suport a les persones emprenedores i l'autocupació que s'emmarca en el Pla Inicia, aprovat amb l'objectiu de potenciar la creació de més i millors empreses, un dels eixos fonamentals del qual és reforçar els serveis públics locals de suport a la creació d'empreses i de foment de l'esperit emprenedor.

D'altra banda, s'ha acordat també que el Servei d'Ocupació estableixi un pla específic per garantir assessorament personalitzat a les persones, amb l'objectiu que puguin trobar la feina o la formació que els sigui més adient en el menor temps possible, en el context del qual i en compliment de la Mesura 86 de l'Acord estratègic i del Pla extraordinari de mesures d'orientació, formació professional i inserció laboral, s'incorporen al Servei d'Ocupació de Catalunya 144 tècnics experts en orientació laboral.

2.2 Polítiques actives d'ocupació

Malgrat que en el moment de redactar la present Memòria les dades encara són provisionals, es constata que les actuacions incloses dins el programa de qualificació professional han representat el 42,6% del pressupost total atorgat (161,1 milions d'euros) pel Servei d'Ocupació de Catalunya, que és l'organisme que concentra més del 60% del pressupost que la Generalitat destina a foment de l'ocupació. Dins aquest programa s'inclouen les accions formatives per persones treballadores desocupades (28,2 milions d'euros, 10.880 participants) i per persones treballadores ocupades (67 milions d'euros, 138.114 participants, gairebé el 55% de les quals eren dones). Enguany destaquen, tant per pressupost atorgat (25 milions d'euros) com pel nombre de persones beneficiàries (12.099), les accions de formació en sectors considerats emergents i prioritaris des de la perspectiva socioeconòmica del territori.

D'altra banda, les accions catalogades dins els programes experimentals en matèria d'ocupació i projectes innovadors i dins els programes d'experienciació laboral, en els quals s'inclouen els plans d'ocupació, han representat, respectivament, el 16,2% (61 milions d'euros) i el 15,9% (60 milions d'euros) del pressupost total atorgat pel Servei d'Ocupació de Catalunya.

Així mateix, en el context dels programes mixtos de formació i treball enguany s'han atorgat 44,5 milions d'euros que han beneficiat 4.171 participants i les actuacions incloses dins la categoria de programes de desenvolupament local, dins la qual destaquen el projecte "Treball als barris" i el projecte "Treball a les quatre comarques", els ha correspost gairebé 38 milions d'euros.

Finalment, cal també tenir en compte les actuacions del Departament de Treball que poden ser classificades com a polítiques actives d'ocupació, i en especial les mesures incloses dins el programa d'igualtat d'oportunitats i les mesures de suport a l'ocupació autònoma que s'analitzen en el Capítol IV d'aquesta Memòria.

2.3 Prestacions d'atur

L'any 2008 ha augmentat la tendència a l'alça que els darrers anys ha tingut el nombre de persones beneficiàries de prestacions d'atur. A més, tot i que la mitjana de persones beneficiàries de prestacions d'atur l'any 2008 ha estat de 267.613 persones, gairebé el 34% més que l'any precedent, el mes de desembre les persones que perceben una prestació d'atur ja eren 354.979, un 58% més que l'any anterior.

Tot i que el Ministeri de Treball i Immigració ja no publica la taxa de cobertura de les prestacions d'atur, posant en relació les persones aturades registrades i les persones beneficiàries d'algun tipus de prestació d'atur, es constata que més del 16% no en reben cap.

De la mitjana anual de persones beneficiàries de prestacions contributives o assistencials d'atur, el 50,6% han estat homes i per sectors econòmics, el major nombre de persones beneficiàries de prestacions s'enquadren dins el sector de serveis (el 68,8%), seguit del sector de la construcció (16,3%), indústria (12%) i agricultura (2,8%).

Atès el tipus de prestació, les persones que perceben una prestació contributiva han representat el 76,1% (203.546 persones) del total de persones beneficiàries d'una prestació d'atur a Catalunya. El 22,9% (61.334 persones) perceben una prestació del nivell assistencial i la resta perceben la renda activa d'inserció (1%, 2.717 persones).

L'augment del nombre de persones beneficiàries s'ha vist clarament reflectit en l'augment de la despesa en prestacions d'atur, que a Catalunya ha representat 3.600 milions d'euros a Catalunya, un 17% del total de la despesa destinada a prestacions d'atur a nivell estatal (21.047 milions d'euros). Respecte l'any anterior, aquesta despesa suposa un increment del 39,3% a Catalunya i del 37,6% a Espanya.

3. RELACIONS LABORALS

3.1. Negociació col·lectiva

En l'àmbit estatal, l'any 2008 es prorroga l'Acord Interconfederal per a la negociació col·lectiva (ANC) 2007 i, en aquest sentit, són d'aplicació els criteris, orientacions i recomanacions de l'ANC 2007. Endemés, s'incorporen quatre annexos, en els quals s'actualitza el context econòmic i es remarca la incidència en la negociació col·lectiva tant de la Llei Orgànica 3/2007, de 22 de març, per a la igualtat efectiva de dones i homes, com de l'Estratègia Espanyola de Seguretat i Salut en el Treball 2007-2012.

D'altra banda, cal destacar la Resolució de 26 de maig de 2008, de la Secretaria d'Estat per a l'Administració Pública, per la qual es publica l'Acord Administració – Sindicats per a l'ordenació de la negociació col·lectiva de l'Administració General de l'Estat. Aquest Acord configura l'estructura de la negociació col·lectiva, amb l'objectiu de simplificar-la, racionalitzar-la i aconseguir la millora de les condicions de treball dels empleats i les empleades públiques i una major eficàcia i qualitat dels serveis públics de l'Administració General de l'Estat.

En l'àmbit autonòmic, s'aprova el Decret d'organització i funcionament del Consell de Relacions Laborals, el qual estableix la composició, funcions i funcionament de la Comissió de Convenis Col·lectius, l'objectiu de la qual és impulsar, orientar i millorar l'estructura i els continguts de la negociació col·lectiva a Catalunya.

També s'aprova el Decret pel qual es crea i es regula l'Observatori del Treball, el qual ha estat objecte de dictamen per part del CTEC (Dictamen 20/2008). Aquest Decret estableix com a una de les funcions de l'Observatori obtenir dades, elaborar i facilitar informació, en l'àmbit territorial i sectorial de Catalunya, relacionada amb la negociació col·lectiva i amb les condicions d'igualtat en el treball de les dones, els i les joves, els i les immigrants, les persones amb discapacitat i altres col·lectius.

Pel que fa a l'acompliment dels objectius de l'Acord Estratègic, en relació amb la mesura 90 (desplegament del Consell de Relacions Laborals), s'han desenvolupat informes en matèria de negociació col·lectiva i convenis col·lectius, així com eines i recursos d'informació en matèria de relacions laborals. Pel que fa a la mesura 91, relativa a consolidar el Tribunal Laboral de Catalunya, s'ha definit el nou sistema de finançament, amb l'objectiu d'avançar en la consolidació d'aquest com a organisme de referència en conciliació, mediació i arbitratge de conflictes sociolaborals a Catalunya.

Abans d'entrar a enunciar les dades més rellevants de la negociació col·lectiva, cal posar de manifest que en les edicions anteriors de la Memòria Socioeconòmica i laboral s'havia treballat amb les dades de la negociació col·lectiva actualitzades al mes de març de l'any posterior al de referència de la Memòria. En canvi, enguany les últimes dades de què es disposa estan actualitzades a desembre de 2008, per la qual cosa no s'han pogut tenir en compte els convenis del 2008 registrats des del mes de desembre fins el mes de març del 2009.

Segons aquestes dades, l'any 2008 s'han celebrat 960 convenis col·lectius a Catalunya. Segons la seva naturalesa, els que tenen un pes major sobre el total (93,8%) són els estatutaris i, dins d'aquests, els convenis col·lectius pròpiament dits representen el 97,9% sobre el total de convenis estatutaris. Enguany hi ha hagut 2 convenis col·lectius extraestatutaris i, pel que fa als acords o pactes de funcionaris, n'hi ha hagut 57 en total, dels quals el 70,2% són acords de funcionaris.

Segons l'àmbit de negociació, el 81,6% són acords d'empresa i la resta, és a dir, el 18,4% són acords sectorials. No obstant, seguint la tendència dels anys anteriors, la major part d'empreses i persones treballadores estan afectades per acords d'àmbit sectorial.

El 67% del total d'acords registrats pertanyen al sector serveis i les activitats econòmiques que disposen d'un nombre més elevat d'acords són l'Administració Pública, defensa i Seguretat Social obligatòria, les activitats de sanejament públic, la indústria de productes alimentaris i begudes i el comerç a l'engròs. En el sector de la indústria s'han celebrat el 30,8% dels acords i en els sectors de la construcció i de l'agricultura, l'1% i l'1,1% sobre el total, respectivament.

Quant a l'àmbit territorial i, seguint la tendència observada els anys anteriors, Barcelona és la província amb un nombre més elevat d'acords col·lectius i de persones treballadores afectades per aquests. Contràriament, Lleida és la província que disposa de menys acords i personal afectat per aquests.

A Catalunya hi ha 2.284 convenis vigents.⁸ D'aquests, 1.365 són d'àmbit provincial, 127 són d'àmbit autonòmic i 792 són d'àmbit estatal. Pel que fa a les persones treballadores i empreses afectades, els convenis d'àmbit provincial són els que n'afecten un major nombre. Si s'analitzen aquests acords provincials segons l'àmbit territorial, s'observa que el 72% han estat registrats a Barcelona, el 12,5% a Tarragona i Terres de l'Ebre, el 10% a Girona i, per últim, el 5,4% a Lleida.

Pel que fa a la vigència dels acords, el 94,6% tenen vigència plurianual i la resta, és a dir, el 5,4% tenen vigència anual. Els acords de vigència plurianual també són els que afecten un nombre més elevat de persones treballadores.

La jornada anual mitjana pactada en els convenis col·lectius ha estat de 1.757,1 hores per al total de convenis registrats fins a 31 de desembre de 2008. La jornada pactada en els acords sectorials és superior a la dels acords d'empresa, mantenint la tendència dels anys anteriors. Els convenis del sector de l'agricultura són els que pacten una jornada anual major (1.798,5 hores). En canvi, en el sector de la construcció és en

⁸ Segons les dades facilitades pel Departament de Treball, actualitzades a 29 de maig de 2009.

el que s'han pactat menys hores (1.746). Segons l'àmbit funcional, en els sectors de l'agricultura, la construcció i la indústria es pacta un nombre superior d'hores en els convenis sectorials que en els d'empresa.

Si s'analitza la jornada anual tenint en compte la vigència dels acords col·lectius, l'any 2008 s'ha pactat un nombre superior d'hores en els acords de vigència plurianual que en els acords de vigència anual. Dins dels acords de vigència plurianual, el nombre d'hores pactades ha estat superior en els acords de vigència plurianual de primer any que en els acords de vigència plurianual en què el 2008 no ha estat el primer any de vigència.

L'increment salarial mitjà pactat l'any 2008 ha estat del 3,7% i, un cop revisat, no s'ha produït cap variació en el percentatge del salari pactat, atès que enguany l'IPC real (1,4%) ha estat inferior a l'IPC previst (2%). Atenent a la naturalesa dels acords, s'observa que els convenis extraestatutaris tenen un increment salarial del 4,3%, el qual és superior que el dels estatutaris i el dels acords de funcionaris (3,7% i 2,3%, respectivament). Seguint la tendència dels anys anteriors, l'increment salarial és superior en els acords sectorials que en els acords d'empresa, atès que els increments en els acords de sector es realitzen sobre taules salarials i, en canvi, en els acords d'empresa es té en compte el salari real. El 54,3% dels acords d'empresa tenen clàusula automàtica i, dins d'aquesta categoria, els que tenen un major pes són els que tenen clàusula retroactiva. Amb relació als sectors d'activitat econòmica als quals pertanyen els acords, l'any 2008 el sector de l'agricultura és el que té un increment salarial més elevat (4%). Contràriament, el sector de la construcció és el que té un increment salarial menor (3,5%).

3.2 La conflictivitat laboral

L'any 2008 a Catalunya hi ha hagut 133 vagues, la qual cosa representa un augment del 5,5% respecte de l'any anterior. De la mateixa manera, també s'ha produït un augment significatiu pel que fa als treballadors participants, jornades i hores no treballades. L'índex d'incidència de les vagues ha estat del 50,9%. El sector serveis és on més persones hi ha participat, seguint la tendència dels anys anteriors. En canvi, s'observa un decrement considerable respecte de l'any anterior pel que fa a les persones treballadores participants del sector de la construcció. Pel que fa als resultats de la vaga, el 24% han acabat amb acord i la resta, el 76%, sense acord. De les 30 vagues finalitzades amb acord, el 83,3% han acabat sense predomini de cap de les parts. D'altra banda, han tingut lloc tres tancaments patronals, a diferència de l'any 2007, en què n'hi va haver un. S'ha produït un augment significatiu tant pel que fa a les persones treballadores afectades per aquests, com pel que fa a les jornades i hores no treballades.

Pel que fa als expedients de regulació d'ocupació, s'ha produït un increment notable, tant del nombre d'expedients com de les persones treballadores afectades per aquests. Dels 664 expedients autoritzats, el 95,5% han estat pactats entre els representants de l'empresa i els representants de les persones treballadores. Els expedients que autoritzen l'extinció del contracte representen el 51,4% del total d'expedients pactats. Quant als motius que s'han al·legat per presentar els expedients autoritzats, es constata un augment respecte de l'any anterior de les causes derivades de la producció i un decrement de les causes organitzatives.

Pel que fa a les empreses sotmeses al procediment concursal es constata un augment considerable, tant pel que fa a Catalunya com pel que fa a l'Estat espanyol. Quant a l'activitat econòmica de l'empresa, l'any 2008 la majoria de les empreses concursades estan concentrades en les activitats de construcció, indústria, energia i immobiliàries.

En matèria de solució extrajudicial de conflictes, les conciliacions individuals han augmentat el 28,5% respecte de l'any anterior. Quant a la forma d'acabament de les conciliacions, el percentatge més elevat, el 37,7% sobre el total, correspon a les conciliacions intentades sense efecte, és a dir, aquelles que es produeixen quan no apareix la part o les parts demandades. S'observa també que el 42,7% de les conciliacions per acomiadament acaben amb avenença, la qual cosa representa un decrement d'11,7 punts percentuals respecte de l'any anterior. En relació amb les quantitats acordades en les conciliacions individuals, l'any 2008 la quantitat total acordada a Catalunya ha estat de 727.134.259,6 euros, la qual cosa representa un increment de l'1,8% respecte de la quantitat acordada l'any 2007.

Pel que fa a les conciliacions individuals per motiu d'acomiadament, el 41,5% s'han convertit en acomiadaments efectius. Es manté la tendència a la baixa, tant pel que fa als acomiadaments efectius com als expedients per acomiadament. No obstant això, la variació interanual ha estat més moderada l'any 2008 que els anys anteriors.

Amb referència a les conciliacions col·lectives dutes a terme a Catalunya, s'ha produït un decrement del 9,8% respecte de l'any 2007. Les empreses i les persones treballadores afectades per aquestes també han disminuït, el 62,9% i el 3,3% respectivament. Pel que fa a la forma d'acabament, les que acaben amb avenença tenen un pes del 71,1% sobre el total de conciliacions col·lectives.

Quant a les mediacions dutes a terme a Catalunya en el decurs de l'any 2008, n'hi ha hagut 528, la qual cosa representa un increment del 17,3% respecte de les mediacions dutes a terme l'any 2007. El 50,4% de les mediacions s'han dut a terme com a conseqüència de la convocatòria d'una vaga.

Pel que fa a l'activitat del Tribunal Laboral de Catalunya, el nombre d'expedients tramitats (924) ha augmentat el 14,7% respecte de l'any 2007. No obstant això, s'ha produït un decrement interanual de les empreses i persones treballadores afectades per aquests. D'aquests expedients, el 97,1% han estat conciliacions i la resta, el 2,8%, han estat arbitratges. Pel que fa al resultat de les conciliacions, cal destacar que el 85% han estat tramitacions efectives i, d'aquestes, el 56% han acabat amb avenença. L'any 2008 hi ha hagut una disminució de les conciliacions sense acord i un augment de les conciliacions amb acord.

4. SEGURETAT I SALUT LABORAL

La reducció de la sinistralitat és un dels objectius més rellevants per al conjunt de la societat. Amb la voluntat d'assolir-lo s'han desenvolupat diverses estratègies i plans en l'àmbit de la prevenció de riscos que progressivament van desplegant la seva activitat a tots els nivells. En són dos exemples, l'Estratègia Espanyola de Seguretat i Salut en el Treball 2007-2012 i el Pla de Govern de Prevenció de Riscos Laborals 2005-2008 que tenen una aplicació directa a Catalunya al 2008. En ambdós casos el desplegament normatiu per afavorir l'aplicació generalitzada de la prevenció de riscos laborals ha estat significatiu en aquest període, així com la voluntat de sensibilitzar i consolidar la cultura de la prevenció mitjançant campanyes publicitàries. Igualment, destaca l'esforç realitzat per a l'ampliació dels recursos humans necessaris en l'assessorament i en la vigilància i control del compliment de la normativa. Concretament, enguany s'ha obert una oferta d'ocupació pública per incrementar la Inspecció de Treball i Seguretat Social en 200 inspectors/es i 50 subinspectors/es a nivell d'Espanya i de 25 places de personal tècnic habilitat en el cas de la Generalitat de Catalunya.

A Catalunya, la Inspecció de Treball i Seguretat Social en l'àrea de seguretat i salut laboral entre els mesos de gener i setembre del 2008 ha realitzat 36.128 actuacions. Aquestes representen el 13,3% del total de les realitzades a Espanya, tot i que el nombre de treballadors afectats per les infraccions ascendeix al 20,1% i el nombre de propostes de recàrrecs al 26,6%. El nombre d'infraccions en acta ha estat de 3.357.

L'evolució de la sinistralitat catalana al 2008 presenta un lleuger descens respecte l'any precedent, mantenint la continuïtat en la tendència reductiva.

El nombre d'accidents en conjunt ha disminuït el 2,1%, fet que representa 6.870 accidents menys. L'única tipologia d'accidents que presenta un augment és la que refereix als accidents en jornada laboral sense baixa (151.140), del 4,4%. Per contra, els accidents en jornada laboral amb baixa (147.919) i els in itinere (18.538) mostren reduccions del 8,2% i del 0,8%, respectivament.

L'esforç en la lluita contra la sinistralitat s'ha fet palès tant en la reducció del nombre d'accidents com en la disminució dels índexs d'incidència. Tot i això, també han influït els canvis en el mercat de treball produïts al llarg del 2008 i que han tingut com a resultat un descens en la població ocupada assalariada molt intens, especialment d'aquelles persones amb un contracte de tipus eventual.

Segons la gravetat dels accidents en jornada de treball amb baixa, la reducció és particularment notable en el cas dels accidents greus que descendeixen el 10,1% respecte a l'any anterior, any que va caracteritzar-se

pel seu increment (3,4% més que al 2006), encara que en valors absoluts adquireix major importància la disminució dels accidents lleus. Els accidents mortals es mantenen en la mateixa xifra que l'any precedent.

Aquest tipus d'accident segueix afectant més als homes (el 74% dels accidents) que a les dones, especialment en aquells més greus, possiblement perquè la presència d'homes en sectors on l'exposició als riscos físics és més elevada. No obstant això, les dones han vist incrementat el pes relatiu de la seva accidentabilitat en els darrers anys. L'increment en la variació interanual del nombre d'accidents de les dones ha estat del 2,8%, especialment provocat per un augment en el nombre d'accidents lleus i per la creixent inserció de les dones al mercat de treball.

El 39,0% dels accidents es deuen a sobreesforç físic (sobre el sistema músculo-esquelètic), trauma psíquic o exposició a radiacions, soroll, llum o pressió. A més, es detecta clarament el predomini de quatre formes o contactes que són els que ocasionen les lesions en el 84,9% dels casos: el sobreesforç físic, el xoc o cop contra objecte mòbil, el xoc o cop contra objecte immòbil i el contacte amb agents tallants, punxants o durs. Tot i això, els accidents de trànsit prenen més importància com a causa dels accidents mortals, en concentrar el 23,8% del seu total enfront al 2,6% que suposen per al conjunt d'accidents.

D'altra banda, s'observa que el 64,7% dels accidents són patits per persones amb contractació fixa (95.586). Malgrat que la xifra registrada és menor (51.124), la incidència de l'accidentabilitat és més elevada entre els assalariats amb contracte temporal, atès que la proporcionalitat entre el nombre d'accidents (34,6% del total) i el pes dels assalariats temporals (19,4%), segons les dades de l'EPA, no és equivalent. Però, també es detecta que és en aquest tipus de contractació on la sinistralitat ha disminuït en major mesura, amb 11.985 accidents menys, afavorit, segurament, per aquesta disminució en la temporalitat en el mercat de treball (19,4% al 2008 i 23,5% al 2007).

El nombre més alt d'accidents es dona al sector serveis que absorbeix el 52,0% (74.277), seguit de la indústria (29,4% amb 41.977 accidents), encara que el grau més alt de quotes de perillositat se segueix registrant al sector de la construcció on els índexs d'incidència són significativament més elevats (quasi quatre vegades més que als serveis). En general, tan sols 6 branques d'activitat (construcció, altres activitats empresarials, comerç al detall, productes metàl·lics, llevat maquinària, hoteleria i comerç a l'engròs) concentren el 53,4% de tots els accidents registrats. En el cas dels accidents mortals el nombre es redueix a 3 branques (construcció, transport terrestre i per canonades i altres activitats empresarials) que absorbeixen el 49,5% dels sinistres.

Pel que fa al cost estimat de la sinistralitat laboral, s'observa que enguany ha descendit gràcies a la reducció en el nombre d'accidents i a una disminució en la mitjana de dies de baixa. El càlcul estimat és de 263.200.603,58€.

Les dades del 2008 mostren un menor nombre d'accidents *in itinere* en tots els nivells de gravetat i uns valors més baixos en els índexs d'incidència. Aquesta tendència a la reducció de la gravetat dels accidents *in itinere* ha estat progressiva en el temps i és més notòria entre els accidents mortals. Per demarcacions, el 82,3% dels accidents lleus tenen lloc a Barcelona i el 80,4% dels greus. Entre els accidents mortals la distribució és més dispersa, el 55,3% tenen lloc a Barcelona, el 18,4% a Girona, el 7,9% a Tarragona i el 18,4% a Lleida.

El nombre de comunicacions realitzades de malalties professionals al 2008, segons les dades registrades mitjançant el sistema CEPROSS, ascendeix a 4.233, el 19,4% més que al 2007. Catalunya és la comunitat on el nombre de comunicacions ha estat més elevat i absorbeix el 22,6% del total registrat a Espanya. Les comunicacions realitzades sense baixa mèdica laboral són més freqüents entre els homes, però cal dir que el 67,0% de les notificacions realitzades han estat de persones en situació de baixa mèdica laboral, i d'elles el 48,3% afecten al col·lectiu de les dones, que també destaca per tenir una mitjana en dies de les baixes més alta. En aquest mateix període, 2.478 notificacions han estat tancades com a malaltia professional.

IV. SITUACIÓ DEL TREBALL AUTÒNOM A CATALUNYA

1. MARC NORMATIU

El primer any de vigència de l'Estatut del treball autònom s'ha caracteritzat, des del punt de vista normatiu, per les tasques d'estudi i preparació del desplegament previst i per l'escàs nombre de normes aprovades en relació amb les treballadores i els treballadors autònoms.

Les primeres mesures acordades arran de l'entrada en vigor de l'Estatut del Treball Autònom es refereixen a l'enquadrament del treball autònom econòmicament dependent al Règim especial de la Seguretat Social dels treballadors per compte propi. També en desenvolupament de la Llei que ordena la integració al RETA dels treballadors per compte propi del Règim especial agrari de la Seguretat Social s'han modificat diversos reglaments en l'àmbit de la Seguretat Social per tal d'aplicar i desplegar l'enquadrament i la cotització a la Seguretat Social, així com la col·laboració que les mútues d'accidents de treball i malalties professionals presten en la cobertura de la incapacitat temporal i les contingències professionals dels treballadors autònoms.

D'altra banda, en el context de les mesures adoptades per fer front a la crisi econòmica, s'aproven determinades mesures: s'augmenta el 20% (fins el 60%) el límit del percentatge de capitalització de la prestació per atur; moratòria parcial i temporal en el pagament de les hipoteques; mesures de caràcter tributari que afecten al pagament de l'IRPF i mesures que afecten al pagament de les quotes de la Seguretat Social pels treballadors autònoms del sector del transport per carretera.

2. ANÀLISI DEL TREBALL AUTÒNOM SEGONS TIPOLOGIES I SECTORS D'ACTIVITAT

Segons l'enquesta de la població activa (EPA), l'any 2008 a Catalunya hi ha unes 6000 persones més que treballen en qualitat d'autònoms respecte al 2007. Aquest augment deixa l'estimació del nombre d'autònoms a Catalunya en 582.748 persones, el 16,7% de la població ocupada a Catalunya.

L'única tipologia de treball autònom que ha augmentat la seva presència dins del col·lectiu (respecte de l'any 2007) ha estat la dels empresaris amb assalariats. No obstant això, el 60% dels autònoms encara són persones sense assalariats al càrrec. L'activitat que desenvolupen majoritàriament és la del comerç i reparació de vehicles (aquesta categoria aplega una quarta part del col·lectiu). A més, ha estat també l'activitat on el treball autònom ha augmentat en major nombre, acompanyada també per les activitats immobiliàries i de serveis a les empreses, i també les activitats manufactureres. En consonància amb les dades anteriors, el personal directiu, els tècnics i professionals científics i intel·lectuals, i els venedors de comerços i restauradors han estat els que han augmentat més, a més l'augment es deu només a les dones, atès que disminueixen els homes dins del col·lectiu. Segons l'edat, l'augment s'explica per la incorporació de persones de més de 35 anys (el treball autònom del col·lectiu d'edat inferior als 35 anys ha disminuït). Segons el nivell d'estudis assolits, l'augment del treball autònom es produeix en les categories de nivell més alt: estudis superiors i educació secundària de segona etapa.

3. ANÀLISI DEL TREBALL AUTÒNOM REGISTRAT A LA SEGU- RETAT SOCIAL SEGONS TIPOLOGIES I SECTORS

El nombre de persones registrades a la Seguretat Social com a treballadores per compte pròpia ha estat l'any 2008 de 579.449 persones, de les quals 578.861 es trobaven donades d'alta i cotitzant al règim especial de treballadors autònoms (RETA). El 61% dels afiliats que treballen per compte pròpia són considerats autònoms pròpiament dits. El nombre d'autònoms pròpiament dits ha disminuït el 4,8% respecte de l'any anterior.

Aquesta disminució del col·lectiu es deu sobretot als afiliats que treballaven al sector de la construcció. Tot i que l'afiliació s'ha reduït a tots els grans sectors, on han caigut més ha estat precisament, que concentra gairebé la meitat del descens total de l'afiliació.

La davallada en l'afiliació afecta també majoritàriament als homes, explicant el 89% de la reducció total de l'afiliació del treball autònom pròpiament dit. Tot i que són majoritàries les persones amb pluriactivitat i amb assalariats a dins del col·lectiu, en termes relatius l'afiliació es redueix més tant entre aquells que no tenen pluriactivitat com entre aquells que no tenen assalariats.

Finalment, més del 92% dels autònoms pròpiament dits tenen la nacionalitat espanyola i la davallada en l'afiliació es produeix tant entre els espanyols com entre els estrangers, que en proporció cauen fins i tot lleugerament menys.

4. FOMENT DE L'ACTIVITAT EMPRENEDORA

En un context de forta desacceleració del creixement econòmic les mesures de foment de l'autoocupació han adquirit una importància destacada. A banda de les mesures existents, se n'han adoptat de noves, tant a escala estatal com autonòmica.

La capitalització de la prestació d'atur per iniciar una activitat com autònom, soci de cooperativa o de societat laboral és una de les mesures d'escala estatal que al llarg dels darrers anys ha demostrat ser útil per canalitzar noves iniciatives empresarials. Cal destacar que enguany s'ha modificat el límit màxim de la prestació a capitalitzar, en passar del 40% al 60%⁹ de la prestació pendent de percebre.

Malgrat això, l'any 2008 ha crescut el 7,7% el nombre de persones que ha capitalitzat la prestació d'atur a Catalunya, si bé el percentatge que aquestes representen sobre el total de persones beneficiàries de la prestació és menor que els anys anteriors (el 16,6% en comparació amb el 21,3% l'any 2007 o el 18,3% el 2006).

Creix el nombre de persones que capitalitzen per constituir-se com autònomes (el 8,1% respecte l'any anterior) i per integrar una cooperativa (el 3,3%), mentre que les que passen a formar part d'una societat laboral davallen (el 5,9%). D'altra banda, la modalitat més emprada per a la capitalització de la prestació d'atur a Catalunya és el pagament de les cotitzacions a la Seguretat Social (el 82,5%), seguida de la capitalització parcial (17%), sent residual la capitalització de tota la prestació (inferior a l'1%).

Cal tenir en compte també, que enguany la proporció de dones que han capitalitzat sobre el total ha crescut respecte l'any anterior, en tots els grups d'edat, tot i ser significativament menor al nombre d'homes que capitalitzen.

Entre les mesures d'àmbit autonòmic cal destacar les previstes a la renovació de l'Acord estratègic, com ara les incloses en la línia 14, centrades específicament en el foment de l'emprenedoria. Cal destacar les accions de formació de la cultura emprenedora previstes a la mesura 64 i la posada en funcionament de la Xarxa Inícia, que ha substituït el Servei de Creació d'Empreses, del Departament de Treball.

⁹ Reial Decret 1975/2008, de 28 de novembre, sobre mesures urgents a adoptar en matèria econòmica, fiscal, d'ocupació i d'accés a l'habitatge. BOE núm. 290, de 2.12.2008.

Per últim, comentar el suport a l'emprenedoria des de l'àmbit privat, en el que destaca l'atorgament per part de les entitats bancàries de microcrèdits. La Fundació Caixa Catalunya ha concedit 186 microcrèdits, per un import total d'1.627.581€, que han beneficiat 207 persones. Respecte l'any anterior ha davallat tant el nombre de microcrèdits, com l'import total i el nombre de persones beneficiàries.

Segons les dades facilitades, el perfil de la persona beneficiària dels microcrèdits és una dona, entre 30 i 50 anys, que inicia una activitat en el sector del comerç minorista.

V. CONDICIONS DE VIDA

1. DINÀMICA DEMOGRÀFICA

Catalunya segons el padró continu d'habitants té una població, a 1 de gener del 2008, de 7.364.078 persones, 153.570 més que l'any precedent (22.287 de nacionalitat espanyola i 131.283 d'altres nacionalitats). El volum de la població estrangera supera per primera vegada el milió persones (1.103.790) i representa el 15,0% en el conjunt de la població. Aquest col·lectiu constitueix el 20,9% respecte al total d'estrangers residents a Espanya, és a dir una de cada cinc persones estrangeres viu a Catalunya.

El 49,7% de la població resident són homes, encara que la proporció de dones augmenta al seu favor a mesura que s'avança en l'edat. L'estructura per edats evidencia una població envellida, en la qual el 14,7% dels residents són menors de 15 anys, el 69,0% tenen entre 16 i 64 anys i el 16,2% té 65 anys i més. Però enguany el nombre de persones menors de 15 anys s'ha incrementat en 37.036 efectius (el 3,5% més que al 2007), mentre que el de més grans de 65 anys en 12.327 (l'1,0%). Tot i això, el gruix més rellevant s'observa en les cohorts d'edat d'entre 15 i 64 anys que han vist augmentada la seva proporció en 107.207 persones (2,1%). La mitjana d'edat se situa en 41,9 anys, 30,5 anys en el cas de les persones estrangeres.

El 52,7% dels i de les residents es concentren en tres comarques, el Barcelonès, el Vallès Occidental i el Baix Llobregat.

En el moviment natural de la població es detecta un creixement del nombre de naixements, especialment pel que fa als darrers cinc anys on l'aportació de les dones de nacionalitat estrangera es fa més palesa. També continua la tendència de tenir fills en edats més tardanes, condicionat per la incorporació de les dones al mercat laboral i/o per decisions personals, a partir de diversos factors, com l'accés a l'habitatge o els canvis en els estils de vida. A més, en la mateixa línia que en els darrers vint anys, la proporció de mares no casades s'ha incrementat. Pel que fa a la mortalitat, les dades no assenyalen canvis substancials respecte als anys precedents. El nombre de matrimonis mostra un descens, per tercer any consecutiu, tot i l'augment de la població i el petit increment del nombre de matrimonis entre diferents nacionalitats, i es registra la menor taxa dels darrers anys, el 4,18 per cada 1.000 habitants. Una tendència contrària, en aquest cas a l'alça, es dona en el nombre de nul·litats, separacions i divorcis.

En el moviment migratori el padró constata la presència a Catalunya de 154 nacionalitats diferents. La població immigrant més nombrosa és la procedent d'Amèrica del Sud (335.678 persones). En segon lloc, per primera vegada les persones procedents de països comunitaris (282.043) superen en nombre a les que provenen de països africans (278.129). El Marroc és el principal país d'origen dels i de les estrangeres residents a Catalunya (209.007, el 18,9%), seguit de Romania (88.081, el 8,0%). L'Equador amb 80.995 persones empadronades (7,3%) n'és el tercer i prossegueix la tendència iniciada al 2005 (aleshores 88.623) de reducció dels seus efectius. Aquestes tres nacionalitats, la boliviana i la colombiana agrupen el 39,8% dels i de les estrangeres.

El gruix de la població d'altres nacionalitats es concentra en les franges d'edat considerades laborals, especialment entre els 16 i els 49 anys, fet que s'explica si es considera que un dels motius principals a l'hora d'immigrar al nostre territori per a moltes persones és la incorporació al mercat de treball. El col·lectiu que agrupa les edats d'entre 15 i 64 anys concentra el 82,0% del seu total.

Segons el lloc de residència, les comarques que compten amb més de 40.000 persones de nacionalitat estrangera empadronades pertanyen, amb l'excepció del Tarragonès, a la demarcació de Barcelona. Tot i això, les comarques en les quals la població estrangera té un pes més destacat per al conjunt poblacional són principalment les situades al litoral gironí i tarragoní, la Segarra, la Cerdanya i la Val d'Aran.

Catalunya continua un any més sent la comunitat amb un nombre més elevat d'estrangers i estrangeres amb una situació administrativa regular. A 31 de desembre del 2008, hi ha 974.743 persones estrangeres amb certificat de registre o targeta de residència en vigor, de les quals 655.327 són targetes de residència segons el règim general, previst per als anomenats tercers països, i 319.416 són certificats de registre del

règim comunitari. Segons el temps de permanència de les persones agrupades al règim general, s'observa que quasi la meitat porten més de 5 anys (el 45,3%, 296.547 persones), però també és força significativa la proporció de persones que disposen de targetes de residència temporals de segona renovació, que ascendeix a 26,1% i que implica que porten més de tres anys al país (171.050 targetes).

A més, s'observa que el nombre de certificats de registre o targetes de residència en vigor és més proper al nombre de persones residents empadronades que en anys precedents. La diferència entre el nombre de certificats de registre o targetes de residència en vigor a 31 de desembre del 2007 i el nombre de persones estrangeres empadronades a 1 de gener del 2008 és de 243.215, mentre que si es trasllada el càlcul a l'any anterior la xifra era de 329.678.

Segons l'Enquesta Nacional d'Immigrants (ENI), els motius vinculats a l'àmbit laboral i a la millora de la qualitat de vida són els principals factors per prendre la decisió d'emigrar de les persones estrangeres. El reagrupament se situa en un tercer lloc de les respostes però, sorprenentment, quan se'ls demana sobre la intenció de fer venir els seus familiars, en el 65,6% dels casos la resposta és negativa. Tanmateix, les dades de la Subdelegació del Govern a Catalunya indiquen un increment d'aquest procediment en els darrers anys. A més, l'Enquesta comptabilitza 404.484 vivendes de persones estrangeres, el 49,2% són habitatges de lloguer i el 33,3% de propietat. En conjunt, l'ocupació d'aquests habitatges és de 3,6 persones per habitatge, amb una superfície que oscil·la entre els 76 i 90 m² (96.110 habitatges) o entre els 61 i els 75 m² (75.979). Així, l'estereotip que la immigració viu en una situació molt precària no acaba de concordar amb les dades de l'ENI. També, l'Enquesta indica que el 68,7% dels i de les immigrants de Catalunya tenen fills (634.224) i que el 64,0% d'aquests (405.603) conviuen amb els pares. Dels fills que no hi conviuen, 155.232 són menors de 16 anys i el 87,6% viuen al seu país de naixement. Aquests fets tenen efectes directes sobre les polítiques públiques d'educació perquè en el primer cas els infants estan escolaritzats a Catalunya i pel que fa als residents a l'estranger, una part podrien acabar residint a Catalunya, a través d'un procés de reagrupament familiar.

2. SALUT

Les dades presentades per l'Organització Mundial de la Salut (OMS) en el seu informe 2008 sobre l'atenció primària han posat de manifest el distanciament dels actuals sistemes sanitaris respecte dels principis que van orientar la Declaració d'Alma-Ata l'any 1978 (disminució de la morbiditat, millora de l'equitat, increment de l'eficàcia i promoció dels enfocaments holístics). Aquesta constatació ha portat l'OMS a reivindicar una agenda de renovació de l'atenció primària de salut estructurada al voltant de quatre eixos (la cobertura, la prestació de serveis, les polítiques públiques i el lideratge) amb l'objectiu d'atendre els determinants multifactorials de la salut i promocionar la participació i responsabilitats locals.

La Comissió Europea (CE) es fa ressò d'aquesta problemàtica i recomana, a través del segon Programa de salut pública (2008-2013), organitzar processos consultius més amplis per tal d'adaptar les prioritats anuals a les necessitats reals de la ciutadania dels Estats Membres, així com desenvolupar nous mecanismes de finançament amb la finalitat de fomentar la innovació. En el cas de Catalunya, el nou Pla de salut aprovat l'any 2008 se centra en la millora dels resultats en salut i en la reducció de les desigualtats per raó de gènere, territori i classe social a través del desenvolupament d'una visió holística de la salut en què els aspectes determinants tenen tanta importància com les actuacions preventives i assistencials.

Els principals problemes de salut pública a Catalunya es concreten en determinades malalties cròniques, moltes de les quals, com l'obesitat i la hipertensió, són una conseqüència directa dels hàbits alimentaris i d'activitat física de la població. Pel que fa a les drogues, destaca la davallada dels últims anys en el consum de tabac (tant en homes com en dones), cànnabis (entre la població escolar de 14 a 18 anys) i heroïna per via parenteral.

Aquest darrer procediment representa un greu problema de salut atès que el 54% dels casos de sida diagnosticats en el període 1981-2008 fan referència a persones usuàries de drogues per via parenteral (UDVP). Es constata igualment una davallada en la declaració de nous casos de sida a Catalunya com a conseqüència dels efectes dels tractaments antiretrovirals de gran activitat, tot i que es defineix un nou col·lectiu en situació de risc relacionat amb l'origen estranger de les persones. Pel que fa a la resta de malalties de decla-

ració obligatòria (MDO), es pot destacar l'important increment dels casos de parotiditis (galteres) entre els anys 2006 i 2007.

El nombre d'interrupcions voluntàries de l'embaràs (IVE) realitzades a Catalunya ha crescut d'ençà l'any 2000, tant en termes absoluts com relatius. No obstant això, la taxa d'IVE (o nombre d'avortaments legals per cada 1.000 dones residents) de Catalunya (14,1) és similar a la d'altres països occidentals com França o Canadà.

El Registre Central d'Assegurats (RCA) va créixer en 179.071 inscripcions al llarg del 2007, i també ho va fer el pressupost de despeses de Salut el 6% respecte l'any anterior. Augmenta el seu pes fins els 4,6% del PIB però disminueix en relació amb el pressupost total de la Generalitat, que equival al 26,9%. A partir de la informació que publica el Ministeri de Sanitat i Consum i el Departament de Salut es pot inferir que la dimensió del sector sanitari públic a Catalunya és inferior a la dimensió que té a Espanya, a la UE-15 i al conjunt dels països de la OCDE.

També creix en termes generals l'activitat assistencial dels proveïdors sanitaris de l'atenció primària i especialitzada contractats pel Servei Català de la Salut. L'increment de l'activitat quirúrgica ha permès un any més alleugerir les llistes i els temps d'espera, fet que també ha beneficiat el ritme de trasplantaments de teixits i òrgans sòlids. Tot i això, i malgrat tenir una de les taxes de donació més grans d'Europa, Catalunya no arriba a cobrir la demanda actual d'òrgans sòlids.

Finalment, pel que fa a la dotació de recursos sanitaris, es pot assenyalar que el nombre relatiu de llits per a pacients aguts ha anat disminuint al llarg dels últims vint anys tal com succeeix a la major part dels països occidentals. Les reformes sanitàries de contenció de la despesa econòmica i les millores tècniques han permès escurçar el temps d'espera mitjà d'hospitalització, fet que a la pràctica s'ha traduït en l'increment dels recursos destinats als centres sociosanitaris i als serveis d'atenció domiciliària.

3. EDUCACIÓ

L'educació i els sistemes educatius han estat un dels temes principals de debat social i polític, no només a Catalunya, sinó també a la resta de l'Estat i a l'àmbit comunitari. La importància que confereix la UE a l'educació per assolir els objectius de Lisboa es reflecteix en les fites per l'any 2010 dels cinc indicadors de referència (*benchmarks*), que incideixen en aspectes clau dels sistemes educatius i del nivell de qualificació general de la població.

Segons les dades d'àmbit estatal i català es pot afirmar que segurament no s'assoliran els objectius fixats per l'any 2010. Els pitjors resultats es concentren en l'abandonament escolar prematur, la comprensió lectora i l'assoliment de l'educació secundària postobligatòria per la població jove, mentre que s'avança positivament en l'augment de persones titulades en matemàtiques, ciències i tecnologia, i en la reducció del biaix en l'alumnat en funció del seu sexe i els estudis que cursen.

A escala estatal, l'any 2008 ha finalitzat el desenvolupament reglamentari de la Llei orgànica d'educació i s'han endegat diferents iniciatives públiques centrades en l'educació infantil (pla Educa3), l'abandonament escolar prematur, la reforma de l'FP, la millora de la formació del professorat i la política de beques i ajuts, entre d'altres.

El context català ha estat marcat per l'elaboració del Projecte de Llei d'educació i el seu debat, atès que aquest ha generat una certa controvèrsia i ha comportat mobilitzacions de diferents agents i actors implicats. D'altra banda, cal també tenir en compte la importància que han assignat a l'educació els agents socials catalans en renovar l'Acord estratègic per a la internacionalització, la qualitat de l'ocupació i la competitivitat de l'economia catalana, atès que hi han dedicat un bloc complet (que inclou 25 mesures).

D'altra banda, pel que fa a l'alumnat matriculat en els diferents ensenyaments de règim general, el curs 2007-2008 registra un total de 1.144.620 alumnes, un 3,6% més respecte el curs anterior. El professorat també ha incrementat i de manera més intensa (el 5,1%), en arribar als 102.617 efectius.

L'ensenyament que registra un increment més intens de l'alumnat és el primer cicle d'educació infantil: creix el 8,4% respecte el curs anterior. En aquest àmbit cal tenir en compte l'augment de places de les llars d'infants públiques, en compliment de la Llei 5/2004, de 9 de juliol, de creació de llars d'infants de qualitat.

Cal també destacar l'increment de l'alumnat que es registren els cicles de formació professional, que és el 6,2% si es considera globalment l'FP inicial.¹⁰ Aquest increment és més intens que el registrat el curs 2006-2007 (3,7%, respecte el curs anterior) i se situa en línia amb els objectius de l'Acord estratègic i del II Pla General de Formació Professional.

L'increment comentat, junt amb la davallada de l'alumnat matriculat al batxillerat (0,7%), suposa que gairebé la meitat de l'alumnat que cursa ensenyaments postsecundaris realitza un curs de formació professional inicial. Així, el percentatge de l'alumnat que cursa estudis d'FP el curs 2007-2008 sobre el total d'estudis postsecundaris (FP i batxillerat) és del 47,3% a Catalunya.

El país d'origen de l'alumnat és una variable que cal analitzar, atesos els seus efectes sobre l'escolarització. Segons les dades del curs 2007-2008, el nombre d'alumnat d'origen estranger és de 142.827, un 13,6% més que el curs anterior. Aquesta dada representa el 12,5% del total de l'alumnat. La major part de l'alumnat d'origen estranger assisteix a centres públics (el 84,2%), tot i que cal tenir en compte que la majoria de centres educatius a Catalunya són també públics (el 68,5% del total).

Els indicadors de rendiment de l'alumnat de l'ESO mereixen una atenció especial, atesa l'estreta relació que tenen amb l'indicador europeu de referència sobre l'abandonament escolar prematur, que refereix a aquelles persones joves (de 18 a 24 anys) que no romanen en el sistema educatiu un cop han finalitzat els ensenyaments obligatoris. Segons les dades facilitades pel Departament d'Educació, el curs 2007-2008 s'observa una millora en la taxa de graduació (en passar del 79% al 79,7%) i en la taxa de certificació (passa del 8,2% al 7,3%),¹¹ si bé la taxa d'abandonament creix lleugerament (del 2,9% passa al 3%).

Per tal d'evitar que aquest alumnat que abandona els ensenyaments obligatoris engreixi els percentatges del col·lectiu de joves que no assoliran ensenyaments postobligatoris, les institucions educatives han previst programes específics per garantir-los la graduació en ensenyaments obligatoris i a la vegada facilitar-los la seva integració i qualificació laboral. Són els Programes de Qualificació Professional Inicial, que a partir del curs 2008-2009 han substituït els antics Programes de Garantia Social.

D'altra banda, un dels ensenyaments que ha rebut un tractament prioritari és la formació professional, tal com es reflecteix a l'Acord estratègic, el II Pla General d'FP i en el PlanE. Amb la voluntat d'augmentar el nivell de qualificació de les persones i garantir la seva ocupabilitat, aquestes iniciatives públiques persegueixen incrementar el nombre de titulats en aquests ensenyaments. Les dades comentades sobre l'augment de l'alumnat mostren com s'avança positivament en aquest aspecte.

Ara bé, els objectius sobre l'FP no són només quantitativs, sinó que també n'afecten la seva qualitat. Així, diferents mesures previstes a l'Acord estratègic avancen en la seva reforma i flexibilització, com ara el foment de l'FP a distància; l'impuls del Pla FP.CAT, amb el desplegament d'una xarxa de quinze centres que oferiran les diferents modalitats d'FP de manera conjunta (també anomenats "projectes d'integració"); l'aprovació del Programa Interdepartamental de la Generalitat de Catalunya per a la integració de la formació professional a Catalunya; les campanyes per prestigiar l'FP; i el foment de l'aprenentatge de l'anglès, entre d'altres mesures.

La nova ordenació dels estudis universitaris i els canvis que comporta l'adaptació a l'Espai europeu d'educació superior són els temes centrals que han afectat el món universitari al llarg de l'any i que ha comportat nombroses mobilitzacions d'una part de l'alumnat i del professorat. Cal tenir en compte que s'ha avançat poc en la nova ordenació de les titulacions, atès que només s'han adaptat a la nova estructura europea (graus i màsters) un 6,2% de les titulacions oficials, mentre que es preveia que l'any 2008 aquest percentatge fos del 10%.

¹⁰ En els cicles formatius de grau mitjà l'augment ha estat del 4,8% en els i del 7,7% en els de grau superior. En l'alumnat femení aquest augment és més intens: el 7,8% en els CFGM i el 9,2% en els CFGS.

¹¹ La certificació del nombre d'anys d'estudis realitzats s'expedeix a l'alumnat de més de 16 anys que ha estat avaluat i no ha aprovat i que, en lloc de repetir curs, opta per abandonar els estudis. Aquest concepte és diferent de l'abandonament, que refereix a l'alumnat que deixa l'estudi que estigui cursant abans de ser avaluat o després de ser-ho.

D'altra banda, cal destacar que l'alumnat matriculat en les universitats catalanes creix respecte l'any anterior (el 2,2%), trencant la tendència decreixent registrada en cursos anteriors. Així, el total d'alumnat matriculat el curs 2007-2008 és de 230.368 persones, concentrant-se principalment a la Universitat de Barcelona (el 23,7%), la Universitat Oberta de Catalunya (el 18,2%), a la Universitat Autònoma de Barcelona (el 15,8%) i a la Universitat Politècnica de Catalunya (el 13,9%).

Les darreres dades disponibles sobre les beques i els ajuts atorgats (curs 2006-2007) reflecteixen un increment respecte el curs anterior del nombre de beques i ajuts (el 13,7%), de persones beneficiàries (el 12,4%) i de l'import atorgat (l'11,5%). L'increment del nombre de persones becàries o beneficiàries d'un ajut, superior a l'increment de l'alumnat en general comporta que també incrementi la taxa de cobertura, és a dir, el percentatge de l'alumnat que és beneficiari d'una beca o ajut públic.

En els tres nivells educatius analitzats (obligatoris, postobligatoris i universitaris) la beca o ajut que experimenta un increment més elevat és la destinada al curs d'idioma estranger, reflex de la importància que atorguen les administracions educatives a l'aprenentatge de llengües estrangeres.

El pressupost del Programa Educació de la Generalitat de Catalunya per a l'any 2008 és de 5.770,3 milions d'euros i creix el 8,5% respecte de l'any 2007. La partida més important del programa és l'Educació general, que representa el 78,9% del total i creix el 8,2% respecte del 2007. La segona partida del programa és l'Educació universitària, que representa el 18% del total i creix el 10,1%. Les beques i ajuts a l'estudi són la partida més dinàmica, amb un creixement del 21,7%. En canvi, la innovació educativa i la formació del professorat han disminuït recursos, amb creixements del -10,6% i del -2%, respectivament. Per últim, els serveis complementaris creixen a una taxa del 6,6%.

La despesa pública liquidada en educació no universitària per a l'any 2007 és de 4.643.505,3 milers d'euros i creix el 8,7% respecte de l'any 2006, menys del que ho va fer l'any 2006 respecte del 2005, que va ser del 13,1%. Les activitats d'ensenyament són les més importants de la despesa pública en educació no universitària amb 4.212.698 milers d'euros i creixen el 8,6% respecte de l'any 2006.

La despesa en educació infantil de segon cicle i en educació primària representa el 46,1% de les activitats d'ensenyament i creix el 17,0% respecte de l'any 2006. Segueix en ordre d'importància l'educació secundària, que representa el 45% de les activitats d'ensenyament i creix el 0,2%. L'ensenyament que té el creixement més elevat de recursos és l'educació infantil de primer cicle, amb una taxa del 34,4%. En canvi, els ensenyaments de règim especial disminueixen els recursos el 4,9% respecte de l'any 2006.

L'anàlisi de la despesa pública en educació no universitària per capítols de despesa i activitats principals indica que la partida més important és la remuneració del personal amb 2.735.784,1 milers d'euros i un creixement del 14,6% respecte de l'any 2006. La segona partida en ordre d'importància són els concerts, amb 936.014,5 milers d'euros i un creixement nul respecte de l'any anterior.

Referent a la dimensió relativa de l'educació no universitària, la despesa pública en educació no universitària del Departament d'Educació representa el 2,22% del PIB de Catalunya l'any 2007 i segueix una tendència a l'alça en els darrers anys.

La distribució de la despesa pública en educació no universitària entre centres públics i privats dona un protagonisme destacat als primers perquè representen el 79,3% de tota la despesa. Aquest percentatge ha augmentat sense interrupció des del 2004 però ha tingut el creixement més important en el darrer any 2007.

Referent als centres públics, s'aprecia que la despesa per alumne és superior a la corresponent als centres concertats, amb independència del nivell educatiu.

El pressupost liquidat de les universitats públiques catalanes per a l'any 2007 presenta un romanent de 22 milions d'euros, que és el resultat d'un total de despeses de 1.398,4 milions d'euros i d'un total d'ingressos de 1.420,4 milions d'euros. El romanent disminueix el 81,5% respecte de l'any 2006, que era de 119 milions d'euros.

En relació amb les despeses del pressupost liquidat de les universitats públiques, aquestes creixen el 12,1% respecte de l'any 2006. El principal capítol de despesa és la remuneració del personal amb 824,7 milions d'euros i creix l'11,3%. Pel que fa als ingressos, aquests creixen el 4% respecte de l'any 2006, menys del que ho van fer l'any 2006, que van créixer l'11%. La partida més important són les transferències corrents

amb 850,6 milions d'euros i creixen el 13,1%. La següent partida en ordre d'importància són les taxes i altres ingressos amb 302,6 milions d'euros i creixen el 10,1%.

Pel que fa a la despesa total per alumne, aquesta és de 8.518 euros, la qual creix a una taxa del 13,6% respecte de l'any 2006 precedent.

També s'estudien les transferències corrents i les inversions autoritzades del Departament d'Innovació, Universitats i Empresa a les universitats. La suma d'aquestes partides és de 927,1 milions d'euros l'any 2008, el 8,8% més que l'any 2007. Les transferències corrents són de 843,3 milions d'euros i creixen el 7,8%, mentre que les inversions autoritzades són de 83,8 milions d'euros i creixen el 20,2%. En termes per alumne, la suma de les transferències corrents més les inversions de la Generalitat a les universitats catalanes és de 4.166,1 euros l'any 2007. L'evolució d'aquesta suma ha estat positiva des de l'any 2004.

4. HABITATGE

L'any 2008, el mercat de l'habitatge a Catalunya ha experimentat una forta contracció en un context on malgrat les importants mesures de rescat d'entitats financeres adoptades per les principals autoritats monetàries internacionals, s'han mantingut els recels de les institucions financeres a l'hora de facilitar finançament a famílies i empreses, endurant les condicions del crèdit al llarg del 2008.

Les dificultats a l'hora de trobar finançament s'ha incrementat el tipus mig del préstec hipotecari fins al 5,86%, s'ha reduït el percentatge de préstecs concedits sobre l'import del bé hipotecat, i té lloc una lleu reducció en el termini de contractació dels préstecs, conjuntament a l'increment de nombre de famílies a amb algun dels seus membres en situació d'atur- han fet que la demanda d'habitatge s'hagi reduït, tot i que la reducció del preu de l'habitatge hagi permès relaxar en part l'esforç de compra dels habitatges nous.

Diferents indicadors des de la perspectiva de la demanda mostren aquesta reducció: el nombre d'hipoteques constituïdes per habitatges (construïts i projectats) a Catalunya es redueix en el 40,8% i el valor d'aquestes hipoteques es redueix el 15,0%; el nombre de transaccions immobiliàries d'habitatges lliure i nou es redueix el 38,5%, i més intensament que en el conjunt d'Espanya; i augmenten les dificultats de comercialització dels habitatges que ja estaven empitjorant des de l'any 2006, amb una reducció del percentatge d'habitatges venuts dins de les promocions en oferta, amb un increment del número de mesos de venda d'una promoció, i amb una reducció del percentatge d'habitatges venuts d'una promoció en un mes d'oferta.

Aquesta frenada en el mercat de l'habitatge també es recull pel costat de l'oferta, amb una reducció en termes reals del valor de la construcció residencial del 26,8%. Així, l'any 2008 s'inicien 27.569 habitatges, amb una caiguda del 67,8% respecte l'any 2007, que es reproduïx en tots els grans àmbits territorials de Catalunya, tant en les zones urbanes, com en les turístiques, com a la resta de municipis de Catalunya, així com en les quatre províncies.

L'estoc dels habitatges acumulats en oferta dels darrers anys, i la reducció de la demanda han tingut com a resultat una caiguda del preu dels habitatges de compra.

En el cas dels habitatges nous el preu de compra s'han reduït el 7,3% respecte del 2007 en el conjunt de Catalunya, com a conseqüència de la caiguda dels preus en tots els grans àmbits, els municipis de Catalunya menys Barcelona i la seva conurbació, la ciutat de Barcelona, com en la seva conurbació.

En el mercat d'habitatge de segona mà també ha tingut lloc una caiguda dels preus, del 7,9% en termes mitjans, tant fora de l'àmbit de la ciutat de Barcelona, on el preu s'ha reduït en termes mitjans el 7,5% respecte del 2007, com en la ciutat de Barcelona, on el preu mitjà de venda s'ha reduït el 8,2%. Els preus de venda del m² dels habitatges de segona mà es mantenen, aproximadament, entre el 16% i el 34% inferiors als preus de venda de primera mà.

El mercat de lloguer, ha seguit recollint part de la demanda que no pot accedir a la compra, s'ha expandit respecte del 2007, amb un increment dels nous contractes del 27,9% i amb una evolució a l'alça del lloguer anual mitjà que es situa pel conjunt de Catalunya en els 908,5 euros al mes, amb una taxa de creixement de

l'1,1% moderant els increments dels anys anteriors. Aquesta forma de tinença que ha incrementat en un 3,7% anual acumulatiu entre els anys 2001 i 2007, també ha incrementat el seu pes sobre el total d'habitatges principals fins al 17,3% l'any 2007.

Pel que fa a la política d'habitatge per part de la Generalitat de Catalunya, l'any 2008 mostra lentament algun dels seus fruits, cal recordar que aquest és el primer any d'aplicació de la 18/2007, de 28 de desembre, del dret a l'habitatge.¹² L'exercici 2008 la Generalitat de Catalunya té pressupostats 813,3 milions d'euros en la política de despesa d'habitatge (Programa 43 dels Pressupostos), el 2,3% de tot el pressupost. Així, els pressupostos pel 2008 tenien previst un increment de 197,5 milions d'euros en aquesta política, el 32,1% més que el 2007.

En termes globals, l'any 2008, l'import dels ajuts aprovats en relació amb les actuacions protegides ha estat de 230,3 milions d'euros, amb un increment del 40,1% respecte del 2007, el nombre d'actuacions/beneficiaris associats a aquestes subvencions ha estat de 102.093 beneficiaris, amb un increment del 41,5% respecte del 2007.

La part més important de les subvencions es destinen als ajuts a la rehabilitació d'habitatges, que acumulen el 45,5% del total, i incrementen respecte del 2007 el 16,2%, seguida dels ajuts al lloguer, que acumulen el 35,7% dels ajuts, i incrementen respecte del 2007 el 160%. El tercer grup d'ajuts són els destinats a la promoció i accés a l'habitatge, que acumulen el 16,8% del total, i han incrementat el seu valor el 9,8%. I finalment, la part més petita dels ajuts es destina a la compra o urbanització del sòl, que acumula el 2,0% dels ajuts, i s'ha reduït el 36,8% respecte del 2007.

L'exercici 2008 la promoció d'habitatge amb protecció de nova construcció ha estat de 10.099 habitatges, amb un creixement de l'11,7% respecte del 2007, i supera la mitjana de 6.472 habitatges amb protecció iniciats anualment en el període 1996-2006.

De totes maneres, aquesta xifra és encara lluny de les necessitats d'una part cada vegada més gran de la població amb dificultats per l'accés a l'habitatge. El pes d'aquest tipus de promocions sobre el total de promocions lliures i protegides s'ha situat l'any 2008 prop del 37%, com a conseqüència de la forta caiguda en el nombre d'habitatges lliures iniciats. Tot i així, encara estem per sota dels percentatges de promoció protegida assolits el 2008 en comunitats autònomes com ara la Comunitat de Madrid (51,8%), el País Basc (40,9%), o Navarra (47,4%). I lluny del parc d'habitatge protegit observat en CCAA com les de Navarra, la Rioja, Astúries i la Comunitat Valenciana amb més de 80 habitatges protegits per cada 1000 habitants l'any 2007, mentre que Catalunya disposa de 41 habitatges protegit per 1000 habitant aquest mateix any.

Atenent al tipus de promoció dels habitatges iniciats amb protecció s'observa que l'habitatge social en sentit estricte¹³ amb 4.342 habitatges representa el 41,2% del total i redueix 2,1 punts percentuals el seu pes respecte dels habitatges iniciats l'any 2007. Pel que fa a les promocions de lloguer redueixen també 5,5 punts percentuals el seu pes respecte dels habitatges iniciats l'any 2007 i representen el 39,4% del total de la protecció.

Finalment, cal destacar la Resolució de 7 de març del 2008, de la Subsecretaria, per la qual es publica el Conveni entre el Ministeri d'Habitatge i la Comunitat Autònoma de Catalunya, per a l'aplicació de la renda bàsica d'emancipació,¹⁴ que posa en marxa en sèrie d'ajuts per al pagament al lloguer dels joves.

L'aprovació del Reial decret 1975/2008, de 28 de novembre,¹⁵ on entre d'altres es regulen les condicions perquè les persones desocupades, així com els autònoms que hagin vist reduïts els seus ingressos significativament com a conseqüència de la crisi, puguin accedir a una moratòria temporal i parcial en el pagament de les seves hipoteques. A més, entre altres mesures tributàries s'amplia el termini de dos anys per a transmetre l'habitatge a efectes de l'exempció per reinversió i s'amplia el termini dels comptes habitatge.

¹² DOGC núm. 5044, de 09.01.2008

¹³ Inclou les figures de remodelació de barris, protecció oficial en règim especial (venda dirigida a famílies amb rendes baixes), lloguer a 25 anys, i lloguer a 30 anys.

¹⁴ BOE núm. 73, de 25.03.08

¹⁵ BOE núm. 290, de 02.12.08

L'aprovació del Decret 54/2008, d'11 de març,¹⁶ pel qual s'aprova un règim de cobertures d'abast general, anomenat *avalloguer*, per a contractes de lloguer que es formalitzin en relació amb habitatges situats a Catalunya.

També cal destacar l'Ordre MAH/194/2008, de 28 d'abril,¹⁷ per la qual es modifiquen els preus màxims de venda dels habitatges amb protecció oficial de preu concertat i els preus màxims de venda dels habitatges usats, i es permet que els préstecs convinguts puguin tenir un període d'amortització superior als 25 anys.

I el Decret 152/2008, de 29 de juliol,¹⁸ pel qual crea la tipologia de l'habitatge concertat amb protecció oficial, per a aquells habitatges que es construeixin sobre sòl que el planejament urbanístic destini específicament a aquesta finalitat. D'altra banda, es crea un sistema d'ajuts excepcionals per a l'habitatge existent concertat. El present Decret també crea la tipologia d'habitatges de lloguer amb protecció oficial.

5. PROTECCIÓ SOCIAL I SERVEIS SOCIALS

En el seu *Informe conjunt sobre protecció social i inclusió social 2008*, la Comissió Europea (CE) determina que les mesures fonamentals per garantir la suficiència i sostenibilitat financera, econòmica i social d'Europa consisteixen a prevenir i combatre la pobresa i l'exclusió social, modernitzar la protecció social i revisar els sistemes de pensions. El *II Informe nacional d'estratègies per a la protecció social i la inclusió social del Regne d'Espanya 2008-2010* es fa ressò de les recomanacions europees i dona continuïtat a l'estratègia nacional plantejada per al període 2006-2008 mitjançant el desplegament del Sistema per a l'autonomia i l'atenció a la dependència (SAAD) i les reformes en matèria de Seguretat social (vida laboral, contributivitat i ocupabilitat).

La despesa en protecció i promoció social consignada en els Pressupostos Generals de l'Estat creix en guany el 7,7% i passa a representar el 43% de la despesa total i el 13,7% del PIB. La partida més important són les pensions, que signifiquen el 65,2% de les despeses en protecció i promoció social, seguida de la desocupació, que representa el 10,5%. A Catalunya, les obligacions reconegudes del Departament d'Acció Social i Ciutadania (DASC) són de 1.887,9 milions d'euros l'any 2008, creixen el 25,7% respecte de l'any 2007 i representen el 0,92% del PIB. El programa més important del Departament és l'atenció a la gent gran, seguit de l'atenció a les persones amb discapacitat, de les pensions i prestacions assistencials, i de l'atenció familiar i drets de ciutadania, la participació conjunta dels quals arriba al 68,1%.

La ràtio entre el nombre d'afiliacions a la Seguretat Social i el nombre de pensions experimenta un lleu retrocés en caure de 2,31 l'any 2007 a 2,27 l'any 2008, una evolució similar a la del conjunt de l'Estat. De moment, la situació respecte de la sostenibilitat del sistema de la Seguretat Social no mostra un deteriorament significatiu en un país on, de fet, no existeix un gran desenvolupament dels sistemes complementaris de previsió social. Tot i això, les dades disponibles plantegen la possibilitat d'un canvi de tendència que caldrà confirmar amb les dades dels propers anys.

La major part dels indicadors sobre prestacions socials expressen un avenç moderat en el desenvolupament del sistema de protecció social de Catalunya. El nombre de pensions contributives s'incrementa l'1,6% i el seu import mitjà creix el 6,5% fins a situar-se en els 749,6 euros mensuals. Al mateix temps, el nombre de pensions no contributives registra un descens del 0,7% però la seva quantia mitjana (319,8 euros mensuals) s'incrementa el 7,1%. Seguint amb la tendència d'anys anteriors, la pensió contributiva mitjana és més elevada en el cas dels homes que en el de les dones (981,4 euros vs. 563,3 euros) i la major part de les persones beneficiàries de les pensions no contributives són dones (el 68,7%). El nombre de prestacions per maternitat s'incrementa el 4,3% i el nombre de prestacions per fill a càrrec ho fa el 9,8%. Finalment, la despesa en prestacions econòmiques a les famílies augmenta el 26,5% respecte l'any 2006, moment en què es van aprovar les bases per a la concessió d'aquest tipus d'ajut a Catalunya.

En relació amb els Serveis Socials, l'any 2007 s'incrementa l'oferta de tots els serveis d'atenció primària a excepció dels serveis de menjador social, els quals redueixen en 74 unitats el nombre de places. La tendència de creixement es fa efectiva, doncs, en els serveis bàsics d'atenció social primària (informació i orienta-

¹⁶ DOGC núm. 5090, de 13.03.08

¹⁷ DOGC núm. 5124, de 05.05.08

¹⁸ DOGC núm. 5185, de 31.07.08

ció, ajut domiciliari, allotjament alternatiu, prevenció i inserció, prestacions econòmiques, i foment de cooperació), en els d'atenció domiciliària (SAD), en els de telealarma i teleassistència, en els serveis residencials d'estada limitada i en els centres oberts per infants i adolescents. Paral·lelament, el DASC elabora la *Programació territorial dels recursos d'atenció social especialitzada i domiciliària a Catalunya 2008-2012* en el marc d'un nou escenari definit per les orientacions de la CE sobre protecció social i inclusió social, la intensificació dels canvis sociodemogràfics i l'entrada en vigor de la Llei de serveis socials i la Llei de dependència. En aquest sentit, l'any 2007 es produeix una millora en la cobertura de la població de Catalunya amb l'ampliació de l'atenció especialitzada a la gent gran (residències, centres de dia i habitatges tutelats), a la població amb discapacitat, a les persones amb toxicomanies, i a la infància, l'adolescència i la joventut.

L'any 2008 s'intensifica el creixement del nombre de persones amb discapacitat, sobretot en relació amb els graus iguals o superiors al 75% i les discapacitats de caràcter mental. Així mateix, es dona continuïtat al desplegament del Sistema català per a l'autonomia i l'atenció a la dependència (SCAAD) i entra en vigor la Cartera de Serveis Socials 2008-2009, la qual defineix el conjunt de prestacions de la Xarxa de Serveis Socials.

Malgrat l'increment de la despesa en protecció i promoció social, es continua constatant l'existència de dèficits importants en el sistema de protecció social dels menors que expliquen que Espanya tingui les taxes de pobresa infantil més elevades dels països de la UE-15. L'any 2007 les transferències socials redueixen en 17,6 punts la taxa de risc a la pobresa de la població de Catalunya i en 4,4 punts el de les persones de menys de 16 anys. Alhora, si bé és cert que la pobresa afecta més a les persones d'edat avançada (29,6%), la seva intensitat és més elevada en les persones que tenen entre 16 i 64 anys (25,6%). La taxa de risc a la pobresa se situa l'any 2007 en el 18,2%, vuit dècimes per sota que l'any anterior, de manera que gairebé dues de cada deu persones han de viure amb menys de 682 euros al mes.

L'*Informe de la inclusió social a Espanya 2008* confirma l'augment del nivell d'atur des de finals del 2007 com a conseqüència de la crisi econòmica, i Càritas alerta en contra de l'emergència de dos nous perfils d'exclusió social: les famílies joves amb fills i filles i hipoteca, d'una banda, i les persones d'origen immigrat, de l'altra. De fet, la mitjana d'ingressos de les llars catalanes registra un increment del 2,2% al llarg del 2007 però s'accentua la polarització de les rendes en el context d'una tendència general en què la presència de persones d'edat avançada i de fills i filles en situació de dependència condiciona a la baixa la situació econòmica de les llars catalanes. Finalment, l'any 2008 es modifica la regulació de la Renda Mínim d'Inserció (RMI) per adaptar-la a noves realitats familiars i als canvis produïts en el mercat de treball. Conseqüentment, el nombre de persones beneficiàries de la RMI, 31.691, experimenta un creixement significativament superior (10,2%) al de les disminucions dels anys anteriors, sobretot en el cas dels homes, encara que les dones continuen sent el perfil dominant dins d'aquest programa (representen el 73,8% del conjunt de les persones beneficiàries).

VI. SOSTENIBILITAT AMBIENTAL

1. CONTEXT

Durant l'any 2008, s'han manifestat els indicis d'una crisi econòmica, mediambiental i energètica. L'OCDE ha fet seu l'informe Stern i ha demanat als Governos que facin polítiques de lluita contra el canvi climàtic i fomentin les tecnologies i les pràctiques respectuoses amb el medi ambient. D'altra banda, en diverses ciutats internacionals s'ha debatut sobre les mesures destinades a combatre el canvi climàtic i reduir la demanda energètica futura, i diverses institucions han manifestat preocupació pels efectes del canvi climàtic en la seguretat alimentària i la salut.

En aquesta línia, el darrer informe de Nacions Unides confirma la persistència dels problemes ambientals i la competència pels recursos naturals, exemplificada enguany amb la polèmica sobre els biocombustibles. La crisi energètica pot colpejar abans que el canvi climàtic i s'entrevi un futur energètic insegur, brut i car, cosa que planteja límits reals al creixement econòmic i la necessitat de canviar de model energètic.

La Unió Europea pretén mantenir el lideratge en la lluita contra el canvi climàtic i la inversió en energies netes i ha proposat crear un mercat de drets d'emissió de CO₂ a l'OCDE l'any 2015. D'acord amb aquesta proposta, la UE ha obligat l'Estat espanyol a augmentar fins el 20% la quota d'energies renovables respecte de 2005 i retallar el 10% les emissions dels sectors difusos l'any 2020. També destaquen altres iniciatives, com ara, el pacte de les ciutats europees per reduir el 20% les emissions de CO₂ l'any 2020, i l'aprovació a Catalunya del Pla de mitigació del canvi climàtic 2008-2012, amb l'objectiu de reduir les emissions dels sectors difusos.

Les emissions de gasos d'efecte d'hivernacle han augmentat més ràpid d'allò que s'ha previst a l'escenari intensiu en l'ús de combustibles fòssils de l'IPCC,¹⁹ per això, el Parlament Europeu ha inclòs l'aviació dins del règim comunitari de comerç de drets d'emissió, i el Pla nacional d'assignació 2008-2012 n'ha retallat el 19% dels drets. L'any 2007, l'Estat espanyol va superar el 52,6% de les emissions de l'any base (Protocol de Kyoto, 1990), tot i que enguany el Ministeri de Medi Ambient, i Medi Rural i Marí ha informat que les emissions de 2008 han baixat respecte de 2007 i s'han situat en el 42%.

La contribució del transport per carretera i l'aviació a les emissions de CO₂ i ozó troposfèric ha estat calculada entre el 15 i el 31%. Tanmateix, s'ha de diferenciar la mobilitat de carretera de la mobilitat de l'espai públic urbà, la qual cosa planteja la necessitat d'impulsar una mobilitat segura i sostenible als nuclis urbans mitjançant la pacificació del trànsit. En aquest sentit, destaquen les polítiques destinades a posar objectius i límits ambientals al transport privat, com ara, la reforma de la fiscalitat del sector de l'automòbil, el Pla director de la mobilitat de la RMB²⁰ o el límit de velocitat variable.

Pel que fa a l'escalfament global, la temperatura dels oceans ha augmentat més del que s'havia estimat. A Catalunya augmenta l'amplitud tèrmica anual i la mitjana de la temperatura màxima, a un ritme més accelerat que la mitjana de la temperatura mínima, sobretot a l'estiu, i al litoral i prelitoral. Enguany, els aiguats i les tempestes de setembre i novembre han ocasionat nombrosos danys materials.

Durant l'any 2008 també s'ha verificat la fusió de 2 bilions de tones de gel d'Alaska, Groenlàndia i l'Antàrtida. I, pel que fa al Mediterrani, la disminució de la biodiversitat marina i terrestre, l'augment de la freqüència de les tempestes i les inundacions, i la pujada del nivell del mar, cosa que posa en perill les platges i els deltes del litoral català. Per això, el Consell Assessor del Desenvolupament Sostenible, en l'informe de riscos d'enguany, insta a aturar la urbanització a les zones properes a les lleres dels rius, el pas de les rieres, o susceptibles d'allaus.

Finalment, i pel que fa a la ciutadania, la població europea sembla preferir que les decisions polítiques en matèria de medi ambient es prenguin a nivell europeu i que s'avaluï el progrés de cada país mitjançant indicadors ambientals, socials i econòmics. El canvi climàtic preocupa els europeus, així com, la contaminació atmosfèrica i de l'aigua, els desastres provocats per l'home i l'ús de substàncies químiques. La població es-

¹⁹ Intergovernmental Panel on Climate Change.

²⁰ Regió Metropolitana de Barcelona.

panyola es mostra més preocupada pels desastres naturals i l'esgotament dels recursos. En aquest context, les llars catalanes estalvien aigua i reciclen vidre, paper i plàstic per sobre de la mitjana de l'Estat espanyol.

2. ESTAT DEL MEDI AMBIENT

Enguany, l'informe sobre Canvi Global Espanya 2020 ha fet una crida per solucionar la crisi econòmica i ambiental conjuntament, i el darrer informe del WWF ha situat l'Estat espanyol en el 12è lloc del rànquing mundial sobre la petjada ecològica, amb 5,7 hectàrees per càpita i un dèficit que abasta 3,4 vegades l'extensió del territori per mantenir les demandes de la població. D'altres estudis han advertit de l'elevada fragmentació dels espais protegits de la xarxa Natura 2000 i la repercussió que això pot tenir en el funcionament dels ecosistemes i la biodiversitat. En aquest àmbit, Catalunya té un sistema d'espais naturals extens –ocupa el 30% del territori– però complex de gestionar, hi ha força espècies amenaçades i tres de cada cinc espais avaluats han sofert impactes negatius.

L'aigua

El nou paradigma sobre l'aigua i la sostenibilitat en proposa una gestió integrada –ecològica, social i econòmica– i atorga valor a la unitat de la conca hidrogràfica, vist que és l'àmbit més eficient per aprofitar-la i resoldre els conflictes. En aquest context, i per adaptar-se a la Directiva marc de l'aigua europea, enguany s'està redactant el Pla de gestió de districte de conca fluvial de Catalunya.

Catalunya ha viscut, des de la tardor de 2007 a l'hivern de 2008 i després de tres anys seguits de pluges per sota de la mitjana, el període de sequera més sever dels darrers anys. La sequera ha alertat la població sobre l'estrès hídric que pot patir i ha evidenciat la vulnerabilitat d'un sistema hídric que haurà de tenir en compte, d'una banda, el dèficit pluviomètric irregular i variable de Catalunya, i de l'altra, el creixement de la població i de la demanda d'aigua. Segons el Govern de la Generalitat, la sequera ha costat 490 milions d'euros en obres i actuacions per garantir el subministrament d'aigua i pal·liar-ne l'escassetat.

Atès que la demanda és molt propera als recursos hídrics disponibles, el Govern ha optat per diversificar i obtenir nous recursos de la dessalinització (les actuacions ja iniciades i les previstes permetran disposar de 200 hm³ l'any en el futur), la depuració, regeneració i reutilització (el Pla de reutilització que s'està elaborant permetrà obtenir entre 400 i 500 hm³ l'any), la recàrrega dels aqüífers (durant 2007 i 2008 s'han recarregat els de la Vall Baixa i Delta de la Tordera i s'ha creat la barrera hidràulica contra la intrusió marina a l'aqüífer principal del Delta del Llobregat), i l'eficiència i l'estalvi (el consum domèstic d'aigua a Catalunya de l'any 2007 ha estat de 105 litres per habitant i dia, per sota de la mitjana de l'Estat).

Pel que fa a la qualitat, les alteracions que afecten l'estat dels sistemes aquàtics de Catalunya són la captació d'aigua, la regulació i alteració dels cabals, la contaminació i la insuficiència en el tractament d'aigües residuals urbanes. En aquest àmbit, cal destacar el Pla integral de protecció del Delta de l'Ebre, la descontaminació de l'embassament de Flix a Tarragona i la proposta del DMAH de revisar el règim de cabals ambientals de la Conca de l'Ebre.

Finalment, durant el 2008, el sector pesquer ha patit danys pel temporal de desembre de 2008, les captures de peix han disminuït el 12% respecte de 2007, i la recaptació el 4%, però la producció d'aqüicultura ha augmentat el 5% respecte de 2007, i la recaptació el 7%.

L'aire

Enguany s'ha aprovat la nova directiva relativa a la qualitat de l'aire ambient i a una atmosfera més neta a Europa que té per objectiu reduir la contaminació atmosfèrica i els seus efectes sobre la salut humana.

En l'àmbit de Catalunya, els nivells de contaminació a l'àrea de Barcelona i a la del Vallès i el Baix Llobregat s'han reduït respecte de l'any 2007, les partícules inferiors a 10 micres el 13% de mitjana, i el diòxid de nitrogen el 6%. No obstant això, s'han superat els objectius de qualitat per a la protecció de la salut humana. Pel que fa a l'ozó troposfèric, a totes les zones s'ha superat l'objectiu a llarg termini de la salut humana i de la vegetació, d'aplicació l'any 2020, i en algunes, el valor objectiu d'aplicació l'any 2010 i el lliandar

d'informació a la població. Diverses mesures, com ara, la limitació de la velocitat màxima de circulació a 80 km/h poden haver contribuït a millorar la qualitat de l'aire de la RMB.

Aquest any 2008 s'ha publicat el mapa de protecció envers la contaminació lluminosa. El 34% del territori té una protecció màxima, el 60% alta, gairebé el 6% moderada i el 0,02% menor.

El sòl

Enguany, la Unió Europea ha elaborat una estratègia per protegir el sòl. Catalunya és un dels territoris de l'Estat amb el percentatge d'ocupació del sòl més elevat, sobretot al litoral. Aquest any 2008, la Generalitat ha rebut el traspàs complet de la gestió de costes (polítiques d'ordenació, protecció i gestió del litoral).

A Catalunya, s'han identificat 1.858 emplaçaments i s'han investigat i/o recuperat el 43%. Malauradament, la UE encara no disposa de mètodes estandarditzats per avaluar el risc dels sòls contaminants.

El 2008, la crisi mundial d'aliments, l'augment del preu dels productes agrícoles i el canvi climàtic han situat l'agricultura i la ramaderia a l'agenda política internacional i han fet reflexionar els responsables polítics sobre la importància d'aquest sector estratègic. Els experts han recomanat que l'agricultura combini la productivitat amb la protecció dels recursos naturals, l'estalvi d'aigua, la minimització de l'erosió i la contaminació del sòl, i l'agricultura ecològica. En aquest context, Catalunya ha reduït el nombre d'explotacions però ha augmentat la superfície agrícola, ha promogut la modernització i millora dels regadius i la utilització d'aigües regenerades per a l'ús agrícola, ha disminuït el consum de fertilitzants nitrogenats, afavorit per l'encariment dels preus del petroli, i ha fomentat la producció integrada i l'agricultura ecològica –que ha augmentat el 13% respecte de 2007 i ocupa el 4,6% del sòl de les explotacions agràries- mitjançant el Pla d'acció per a l'alimentació i l'agricultura ecològica 2008-2012.

La UE també ha insistit en la importància de reduir les emissions de la desforestació i la pèrdua de la biodiversitat, i la de conservar i gestionar de manera sostenible els boscos, atès que la superfície forestal europea està fragmentada i biològicament dividida i els incendis i les tempestes de vent causen pèrdues de milions d'hectàrees l'any. A Catalunya hi ha 1.400 milions d'arbres, 200 arbres per habitant, i es generen anualment 73 milions de tones de biomassa forestal, domina la propietat privada però gairebé ¼ part de la superfície forestal és pública i, enguany, s'ha gestionat de manera sostenible el 27% dels recursos forestals i el 42% del bosc arbrat. Tot i que els incendis han passat de ser freqüents i severs a ser menys freqüents i més servers, Catalunya ha estat una de les comunitats autònomes menys afectades pel incendis de l'any 2008. Les causes principals dels incendis segueixen sent les negligències i els incendis intencionats.

Els residus

Durant l'any 2008 s'han aprovat diverses normes sobre residus, amb l'objectiu de prevenir-ne la generació i millorar-ne la gestió. Determinats informes adverteixen que les infraestructures de gestió podrien no ser suficients d'aquí a pocs anys i que no es podrà garantir el tractament necessari dels residus si no s'augmenta la capacitat d'incineració i es construeixen nous dipòsits; però d'altres, donada l'escassetat d'espais per l'abocament al territori, mostren la possibilitat d'optimitzar-ne la gestió.

Catalunya ha augmentat la generació de residus municipals l'any 2007, n'ha generat 4,3 milions de tones, però la ràtio de generació de residus municipals per persona i dia, de 1,64 kg, segueix estable per tercer any consecutiu i és encara lluny de l'objectiu d'assolir els 1,48 kg establert al PROGEMIC.²¹ La política de recollida selectiva de Catalunya reforçarà la recollida de la fracció orgànica i de les piles i acumuladors que enguany ha incrementat. Catalunya recicla el 34% dels residus municipals i se situa dalt del rànquing de l'Estat espanyol de recollida selectiva de vidre, i paper i cartró. S'observa l'augment del tractament de la fracció resta i la disminució del dipòsit controlat i la incineració. La normativa catalana de residus preveu reciclar la meitat dels residus domèstics l'any 2012.

Catalunya ha produït 18.792 tones més de residus industrials que l'any 2006, però n'ha incrementat la valorització –sobretot l'externa- que se situa en el 73% del total de residus generats. L'any 2007 s'han gestionat 276.135 tones de residus industrials com a subproductes.

²¹ Programa de Gestió de Residus Municipals de Catalunya 2007-2012.

3. RECURSOS ENERGÈTICS

L'energia ha protagonitzat l'agenda internacional d'enguany, a causa de la volatilitat del preu del petroli, la polèmica dels biocombustibles i el conflicte pel gas entre Rússia i Ucraïna a finals d'any. A Europa el debat nuclear s'ha tornat a obrir, i a Barcelona, s'han celebrat dos congressos, el de l'Associació per a l'Estudi dels Recursos Energètics que ha pronosticat el zenit del petroli per l'any 2012, i el Congrés Mundial del Petroli que ha afirmat que estem en un *plateau oil* i no en un *peak oil*.

L'informe de l'AIE²² del 2008 ha insistit en que es faci una política energètica que tingui en compte els factors de producció endògens i la reducció del consum energètic i ha previst l'augment de la demanda centrat en la Xina i la Índia, així com una possible crisi de subministrament l'any 2010.

Les iniciatives comunitàries s'han recollit al paquet de mesures integrades sobre energia i canvi climàtic i s'ha creat la primera Agència Internacional d'Energies Renovables. El Govern de l'Estat ha aprovat el Pla d'activació de l'estalvi i l'eficiència energètica 2008-2011 per reduir el consum i la dependència de l'exterior, i la planificació dels sectors de l'electricitat i gas 2008-2016, per garantir la seguretat i la qualitat del subministrament energètics amb el mínim d'impacte ambiental.

El model energètic català segueix depenent de les energies fòssils de l'exterior, el 73%, i se situa a la cua de l'aprofitament de les fonts renovables. El petroli suposa el 48,2% de l'energia primària que Catalunya necessita per produir l'energia que consumeix. El consum d'energia primària ha incrementat l'1,9% respecte de l'any anterior, així com el consum d'energia primària per càpita, el 0,4%; en canvi, ha disminuït la intensitat energètica. Les nuclears catalanes han acumulat el 65% de les incidències registrades a l'Estat durant l'any 2008, però han proporcionat el 20% del total del consum d'energia primària; les renovables, tot i que han augmentat i representen el 2,8%, encara se situen lluny de l'objectiu del Pla de l'energia 2005-2015.

L'eficiència energètica s'ha d'observar també del cantó de la demanda, per això, els Governos de la UE han acordat eliminar del mercat les bombetes de baixa eficiència i el Govern de l'Estat ha aprovat la normativa que regula l'enllumenat exterior. En aquest àmbit, el sistema energètic català ha mostrat una millora de l'eficiència,²³ 180 tep/M€, i de l'indicador d'eficiència del model energètic,²⁴ el 60,3%, però, el consum d'energia final ha tornat a augmentar, i per assolir la fita del Pla, el consum d'energies renovables s'hauria de multiplicar per nou.

El compromís de la Comissió Europea i la crisi energètica i de subministrament han impulsat les energies renovables, un sector que enguany ha generat ocupació i que ha incrementat la inversió. L'electricitat d'origen renovable ha tingut un cert impuls d'ençà que la legislació de l'Estat obliga les companyies elèctriques a comprar l'energia renovable produïda. A Catalunya, els principals productors d'electricitat són l'energia nuclear i el gas natural, amb el 47 i 40% respectivament. Les renovables han augmentat el 7% respecte de l'any anterior, impulsades per la fotovoltaica, l'eòlica i l'hidràulica, representen el 10,3% de la producció d'electricitat –majoritàriament l'hidràulica i l'eòlica- i s'aproximen, poc a poc, a la fita del 24% del Pla.

Europa és el principal mercat eòlic, Alemanya i l'Estat espanyol se situen al capdavant. Catalunya ha aconseguit els 0,42 GW eòlics l'any 2008, lluny dels 3,5 GW fixats al Pla, i representa el 2,5% de l'energia eòlica generada a l'Estat espanyol. L'Estat també ocupa el segon lloc en capacitat fotovoltaica instal·lada, després d'Alemanya; totes les iniciatives s'han accelerat els darrers mesos del 2008 pel marc legal favorable, així, la potència instal·lada a Catalunya s'ha multiplicat per quatre l'any 2008 i és de 0,16 GW, tanmateix, la darrera legislació estatal sobre retribució de l'energia solar fotovoltaica pot condicionar-ne el desenvolupament a causa del sistema de contingents establert. Finalment, el Consell Europeu d'Energies Renovables ha donat suport a la introducció de criteris de sostenibilitat en els biocombustibles i al desenvolupament dels de segona generació. A Catalunya, la participació de biocarburants, biomassa i biogas en el consum final d'energies renovables és del 90%. El biogàs ha guanyat protagonisme gràcies a la modificació del real decret que retribueix econòmicament la valorització energètica.

²² Agència Internacional de l'Energia.

²³ Energia (tones equivalents de petroli) per unitat del PIB (milions d'euros de l'any 2000).

²⁴ Consum d'energia final/consum d'energia primària.

El sector del transport té molt pes en el consum d'energia final, el 40%, i els biocarburants ja en representen l'1,6%. Tots els sectors, menys el domèstic, han disminuït la intensitat energètica el 2007; els que més, l'industrial i el primari. Tanmateix, en xifres absolutes, tots els sectors han augmentat el consum energètic, el total i el d'energies renovables, el que més, el domèstic, i el que menys la indústria i la construcció.

4. MEDI AMBIENT I EMPRESSES

Aquest any 2008, el debat sobre la transformació econòmica profunda de què depèn un progrés humà sostenible també ha estat present a l'agenda internacional. Els problemes energètics i mediambientals forcen a canviar les normes que afecten les empreses, els inversors i els consumidors, i ja s'observen algunes iniciatives per al canvi, com ara les del sector de les TIC i l'automòbil. Així, les empreses catalanes estan afectades pels permisos d'emissió i d'altres regulacions, com ara, el Reglament europeu Reach que obliga a garantir la seguretat i la salut per a les persones i el medi ambient de les substàncies i preparats químics, el desenvolupament de la Llei estatal de responsabilitat ambiental i el Projecte de Llei catalana de prevenció i control ambiental de les activitats.

En l'àmbit de l'ocupació, destaca l'emergència d'un mercat de productes i serveis mediambientals que està creant noves oportunitats i contribueix a preservar i restaurar la qualitat ambiental. El sector del medi ambient català segueix creixent a un ritme del 3% l'any en volum de negoci, i s'estima que les 1.313 empreses catalanes van facturar 7.842 milions d'euros l'any 2006.

D'altra banda, la societat demana una millor qualitat de l'aigua i l'aire, menor exposició a agents químics perillosos i aliments més segurs. En aquest sentit, la despesa en protecció mediambiental de les indústries catalanes ha augmentat el 5% l'any 2006 respecte de l'anterior. Catalunya segueix sent la comunitat autònoma que més inversió destina a la protecció del medi ambient i la que ha efectuat més despesa corrent. El nucli de la inversió el configuren l'aire (el 40,3%), l'aigua (24,1%) i els residus (el 12,2%). Durant l'any 2008, el 72% i el 66% de les empreses que a 1 de gener del 2008 tenien pendent presentar la sol·licitud d'autorització o llicència ambiental ho havien fet.

L'Estat espanyol és el segon país europeu en distincions de sistemes de gestió ambiental EMAS, el 28% catalanes. La grandària, l'estabilitat financera i els baixos beneficis marginals semblen ser els factors que incideixen en la decisió d'adoptar aquest esquema. La participació de les PIMES és del 74%, sobretot de les del sector dels serveis, el turisme, l'Administració i la química.

En el futur, Europa vol ampliar l'etiqueta ecològica i la d'eficiència energètica a altres grups de productes. Aquest any 2008, la dotació d'ajuts per implementar sistemes de gestió mediambiental a les empreses catalanes s'ha duplicat i la de distintius de qualitat ambiental (etiqueta ecològica i garantia de qualitat ambiental) s'ha quintuplicat. A Catalunya hi ha 41 empreses amb etiqueta ecològica (sobretot de productes de neteja i vernissos d'interior) i 245 amb distintiu de garantia de qualitat ambiental (el 79% empreses de serveis). Algunes empreses també han implantat plans de reducció d'emissions, per això, la Generalitat de Catalunya ha creat el registre d'empreses adherides al programa d'acords voluntaris per fer front al canvi climàtic, en el marc del Pla català de mitigació del canvi climàtic.

5. NORMATIVA

En el context de la lluita contra el canvi climàtic, a finals d'any, el Parlament i el Consell han aprovat, en primera lectura, el paquet "Energia i Clima" que estableix la política climàtica de la Unió Europea fins l'any 2020 i marca la pauta europea davant les negociacions sobre les mesures que s'han d'adoptar en aquesta matèria després de 2012, any d'expiració del Protocol de Kyoto. Les negociacions, que s'han iniciat el desembre del 2008 a la 14ª Conferència de les Parts del Conveni marc de les Nacions Unides sobre el canvi climàtic feta a Poznan (Polònia), s'han de concloure a la Conferència prevista per finals del 2009 a Copenhaguen.

En l'àmbit estatal s'ha aprovat el II Programa nacional de reducció d'emissions i el Pla nacional de reducció d'emissions de les grans instal·lacions de combustió i s'ha elaborat el primer informe de seguiment del Pla

nacional d'adaptació al canvi climàtic que analitza els progressos aconseguits en relació amb la generació d'escenaris regionalitzats de canvi climàtic a Espanya i en l'avaluació de l'impacte del canvi climàtic sobre els recursos hídrics, sobre la biodiversitat i sobre les zones costeres.

En l'àmbit català, cal fer referència a l'aprovació del Pla català de mitigació del canvi climàtic 2008-2012, que ha de ser l'eina transversal per coordinar, impulsar i fer un seguiment de totes les actuacions que es duuguin a terme per tal d'aconseguir una reducció de l'emissió de gasos d'efecte hivernacle i acomplir els acords de Kyoto.

D'altra banda, en la revisió intermèdia del Sisè programa d'acció comunitari en matèria de medi ambient, el Parlament Europeu ha assenyalat que la UE no es troba en el camí d'un desenvolupament veritablement sostenible i que no es complirà el calendari d'execució de les mesures previstes al Programa. La revisió conclou en quina mesura han de ser revisades les prioritats comunitàries fins el juliol de 2012. En aquest context s'ha aprovat la Directiva relativa a la qualitat de l'aire ambient i a una atmosfera més neta a Europa.

Pel que fa a la normativa sobre aigua, en l'àmbit estatal, s'ha modificat la regulació que el Reglament del domini públic hidràulic fa sobre seguretat de preses, embassaments i basses i s'han establert mesures restrictives per la utilització del domini públic hidràulic de la conca hidrogràfica de l'Ebre.

Pel que fa a l'episodi de sequera patit a Catalunya entre 2007 i 2008, s'han aprovat diverses normes, tant en l'àmbit estatal com català, que les abundants pluges i l'evolució favorable dels embassaments han acabat deixant sense efecte. En aquest context, s'ha modificat el Decret de sequera amb l'objectiu d'eliminar l'automatisme en l'entrada i sortida dels diferents escenaris previstos dotant-los de caràcter indicatiu.

Finalment, en matèria d'aigua cal assenyalar també que per acord de Govern s'ha aprovat el Programa de seguiment i control del districte de conca hidrogràfica o fluvial de Catalunya que té per objecte oferir una visió general, coherent i completa de l'estat de les aigües superficials i subterrànies i proporcionar els mitjans per conèixer l'estat i el potencial ecològic i la composició de les aigües superficials i l'estat químic i quantitatiu de les aigües subterrànies.

En matèria de residus, en l'àmbit comunitari ha destacat l'aprovació de la nova Directiva sobre residus, que unifica en un sol text l'anterior Directiva de residus, la de residus perillosos i la de gestió d'olis usats i té per objectiu aplicar una política de prevenció de residus més ambiciosa i més eficaç i afavorir la reutilització i el reciclatge dels residus. Així mateix, en aquest àmbit s'ha modificat la Directiva relativa a les piles i acumuladors i s'ha aprovat el reglament relatiu al mercuri metàl·lic.

En l'àmbit estatal, s'ha aprovat el Pla nacional integrat, s'ha transposat la Directiva sobre piles i acumuladors i els seus residus i s'ha aprovat un Decret que estableix el règim jurídic de la producció i gestió dels residus de la construcció per tal de fomentar-ne la prevenció, reutilització, reciclatge i altres formes de valorització assegurant que els que es destinen a operacions d'eliminació rebin un tracte adequat, i contribuir a un desenvolupament sostenible de l'activitat de construcció.

A Catalunya, l'any 2008 s'ha modificat la Llei de residus i s'ha aprovat una nova llei sobre el finançament de la gestió dels residus per tal de donar resposta a la creixent necessitat de recollida, tractament i recuperació de les diverses tipologies de residus. Així mateix, s'ha iniciat la informació pública de les propostes dels programes de gestió de residus industrials, municipals i de la construcció i dels seus corresponents informes de sostenibilitat, així com del Pla territorial sectorial d'infraestructures de gestió de residus municipals de Catalunya.

El CTESC ha dictaminat diverses normes sobre residus: l'Avantprojecte de llei de modificació de la Llei 6/1993, del 15 de juliol, reguladora dels residus; l'Avantprojecte de llei de finançament de les infraestructures de gestió dels residus i dels cànons sobre la disposició del rebuig dels residus, el Projecte de decret sobre la valorització d'escòries siderúrgiques i el Projecte de decret 69/2009 pel qual s'estableixen els criteris i els procediments d'admissió de residus en els dipòsits controlats.

Finalment, el 2008 s'han aprovat altres normes destacables en matèria de medi ambient. Així, en l'àmbit europeu, s'ha aprovat la Directiva relativa a la prevenció i control integrats de la contaminació i la Directiva relativa a la protecció del medi ambient mitjançant el dret penal que obliga els estats membres a preveure en les respectives legislacions nacionals sancions efectives, proporcionals i dissuasives per a les violacions greus de les disposicions del dret comunitari relatives a la protecció del medi ambient.

En l'àmbit estatal, s'ha aprovat el Text refós de la Llei d'avaluació d'impacte ambiental de projectes amb l'objectiu de donar seguretat jurídica, regularitzar, aclarir i harmonitzar les disposicions vigents en aquesta matèria i el desenvolupament reglamentari de la Llei de responsabilitat mediambiental que transposa la Directiva 2004/35 i incorpora a l'ordenament espanyol un règim administratiu de responsabilitat ambiental basat en els principis de prevenció i de que "qui contamina paga".

En l'àmbit català, cal fer referència a la Revisió i nou impuls de l'Acord estratègic per la internacionalització, la qualitat de l'ocupació i la competitivitat de l'economia catalana 2008-2011 que dona major importància a aspectes ambientals que l'anterior versió de l'Acord. L'Acord recull mesures que no només pretenen reduir els impactes ambientals de l'activitat econòmica, sinó que aprofiten el repte de la sostenibilitat com un factor de creixement econòmic.

D'altra banda, s'ha aprovat el Text refós de la Llei de protecció dels animals i s'ha iniciat el tràmit parlamentari del Projecte de Llei d'avaluació ambiental dels plans i programes.

Finalment, el CTESC ha emès dictamen sobre l'Avantprojecte de Llei de prevenció i control ambiental de les activitats i sobre l'Avantprojecte de Llei d'ordenació sostenible de la pesca continental a Catalunya.